

Nr 1

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksbanken, jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges riksbank, till utskottet avgivna berättelsen om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1969, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 15 januari 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åkerlund (m), Nils Theodor Larsson (cp), Strandberg (m), fru Margit Lundblad (s) och herr Annerås (fp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s), Börjesson i Glöminge (cp) och fru Dahl (s).

Till Riksdagens Bankoutskott

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges Riksbank får fullmäktige i riksbanken härmed till bankoutskottet avgiva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1969. Valutastyrelsens berättelse bifogas jämte redogörelser för riksbankens jubileumsfonds finansiella ställning vid utgången av 1969 och för riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.

Kreditpolitiken

Den svenska ekonomin karakteriserades under 1969 av en markant uppgång i den inhemska konjunkturen och en dramatisk försvagning av betalningsbalansen. De senaste årens moderata tillväxt i produktion och efterfrågan förbyttes under vintern och våren i en brant stegring. Högkonjunkturen befästes sedan under resten av året med tendenser till en begynnande överkonjunktur. Försvagningen av betalningsbalansen föranleddes av en fortsatt försämring av bytesbalansen men framför allt av en ur valutasynpunkt ogynnsam utveckling av kapitalrörelserna.

Ännu vid slutet av 1968 och ingången av 1969 var konjunkturuppgången ej påtaglig även om vissa tecken kunde spåras bl. a. i orderingång och efterfrågan på arbetskraft. Betalningsrelationerna gentemot utlandet var det dominerande problemet och en åtstramande ekonomisk politik syntes fortfarande kunna motiveras främst med hänsyn till den yttre balansen. Efter valutautflödet i samband med punddevalveringen i november 1967 hade valutareserven trots gång efter annan återuppblussande valutaoro gradvis byggts upp under de tio första månaderna av 1968. Då spänningen på valutamarknaden efter en något lugnare utveckling under sensommaren och hösten återigen blev akut inträffade emellertid ånyo avtappning av valutareserven. Utflödet fick denna gång ett annorlunda förlopp än 1967. Då hade en kraftig minskning i valutatillgångarna i riksbanken ägt rum men utvecklingen bröts genom de restriktiva kreditpolitiska åtgärder, som hade vidtagits i mitten på december. Valutatillgodohavandena i affärsbankerna hade däremot nått sin högsta nivå vid denna tidpunkt för att sedan sjunka ned under ställningen i oktober. Under de sista månaderna 1968 och de första 1969 skedde däremot en närmast parallell avtappning av riksbankens och affärsbankernas valutatillgodohavanden. Valutautflödet under 1967 hade föranletts av punddevalveringen och därvid utlösta förväntningar att den svenska kronan skulle följa pundet. Den vilja att försvara den svenska kronans paritet, som demonstrerades genom skärpningen av kreditpolitiken, hade därvid varit tillräcklig för att dämpa eller neutrali-

sera spekulationen mot kronan. Den valutaoro, som sedan november 1968 påverkat de svenska betalningsrelationerna med utlandet, var däremot i första hand ett uttryck för farhågor för paritetsförändringar för andra valutor än kronan. Tvivel förelåg beträffande Frankrikes möjligheter till en återhämtning efter oroligheterna i maj och juni samtidigt som en revalvering av den tyska marken under trycket av det kraftiga överskottet i Västtysklands handelsbalans närmast föreföll oundviklig inom en relativt snar framtid. Spänningen nådde första gången en kulmen vid det hastigt inkallade mötet i Bonn med representanter för tiogruppen i november 1968. Mötet ledde ej till några paritetsförändringar sedan det stod klart att Frankrike icke avsåg att devalvera sin valuta. Västtyskland genomförde i anslutning till mötet ett slags partiell revalvering genom ändringar i beskattningssystemet i syfte att dämpa exporten och främja importen, medan Frankrike och Storbritannien vidtog efterfrågedämpande åtgärder. Dessa steg torde visserligen ha bidragit till en temporär lättnad på valutamarknaden, men kunde icke på ett avgörande sätt rubba rådande förväntningar om att en valutaparitetsförändring var förestående inom en icke alltför avlägsen framtid. Förskjutningar i betalningarna, som sammanhängt med sådana förväntningar, synes ha inträffat under senare delen av 1968 och under vissa perioder av 1969.

Det andra viktiga internationella inslaget, som påverkade den svenska betalningsbalansen och därmed manöverutrymmet för den inhemska ekonomiska politiken, var skärpningen av det internationella kreditmarknadsläget. Denna utveckling sammanhängde nära med de åtgärder, som företogs från amerikansk sida. Det av president Johnson vid ingången av 1968 annonserade amerikanska betalningsbalansprogrammet, vars innebörd i stort var att utländska låntagares möjligheter att uppta lån i Förenta Staterna begränsades, samtidigt som de amerikanska dotterbolagen i utlandet i högre grad än tidigare fick anlita de nationella kreditmarknaderna, ledde till en starkt ökad kreditefterfrågan på den europeiska marknaden. Dessutom skärptes penningpolitiken i Förenta Staterna under slutet av 1968. Denna åtstramning syftade primärt till att motverka de allt starkare inhemska inflationstendenserna. Den starka kreditefterfrågan ledde emellertid till en kraftigt stigande amerikansk upplåning på euro-dollarmarknaden, ett kreditflöde som förstärktes av att dessa medel var undantagna från gällande krav på kassakvoter för de amerikanska bankerna. Även i övrigt medförde efterfrågetrycket att den amerikanska kreditmarknadens attraktivitet för utländska placerare ökade. Skärpningen av penningpolitiken accentuerades under 1969, vilket delvis torde ha varit uttryck för en allt fastare övertygelse om att kraftigare åtgärder behövdes för att bryta inflationstendenserna. Skärpningen av det internationella läget kan kanske tydligast avläsas i utvecklingen av räntesatserna på euro-dollarmarknaden. Från att ha legat kring $6 \frac{1}{2} \%$ för lån med upp till tre månaders löptid vid tiden för riksbankens diskontosänkning i oktober 1968, och t. o. m. vid enstaka tillfällen underskridit 6% månaden före, steg den till omkring 8% under senare delen av februari 1969. I samband med denna utveckling skedde en successiv avtappning av den svenska valutarenserven. Denna, som hade sjunkit med drygt 600

mkr fram till årsskiftet 1968/69 från en högsta årsnivå av 6 368 mkr i oktober, fortsatte att krympa i samma takt under de två första månaderna av 1969.

I detta läge och med alltmer entydiga tecken på en konjunkturuppgång inom landet genomfördes en serie restriktiva kreditpolitiska åtgärder med början under de sista dagarna i februari. Den 27 februari beslöt fullmäktige att höja det officiella diskontot från 5 % till 6 %. Straffrätetillägget vid bankernas upplåning i riksbanken utöver vissa fastställda gränser bibehölls oförändrat vid 3 procentenheter, dvs. straffrättesatsen sattes till 9 % mot tidigare 8 %. Straffränta skulle liksom tidigare betalas på det belopp varmed ifrågavarande bankers upplåning översteg 50 % respektive 25 % av de egna fonderna, beroende på om de rekommenderade likviditetskvoterna var uppfyllda eller ej. Som en följd av diskontoändringen höjdes räntesatserna på samtliga inlåningsräkningar i bankinstituten med en procentenhet. Samma höjning företogs för obundna utlåningsräntor. Uppjusteringen av de fasta räntorna på obligationslån och andra långfristiga lån begränsades till 3/4 procentenhet.

Samtidigt med diskontohöjningen hemställde bankofullmäktige hos Kungl. Maj:t om förordnande om likviditetskvoter för affärsbankerna enligt likviditets- och kassakvotlagen av den 25 maj 1962. Sådant förordnande gavs påföljande dag och riksbanken utfärdade tillämpningsföreskrifter härtill den 7 mars. Likviditetskvoten fastställdes enligt dessa till 30 % för de fem största bankerna samt för Sparbankernas Bank och Jordbrukets Bank. För övriga banker skulle kvoten utgöra 24 %. Kvoterna skulle beräknas som förhållandet mellan likvida medel och förbindelser enligt de regler som är fastställda i likviditets- och kassakvotlagen. I tillämpningen utnyttjades de i lagen givna möjligheterna att begränsa det belopp med vilket nettofordringar på utländska banker i utländsk valuta får inräknas bland de likvida tillgångarna. De skulle få ingå med högst 1,5 % av förbindelsernas summa. De sålunda fastställda kvoterna ersatte de tidigare, på något avvikande grunder beräknade, rekommenderade likviditetskvoterna. Det ändrade beräkningsförfarandet innebar i praktiken en viss skärpning av kraven. Med tillämpningen av lagen följde införandet av sanktionsbestämmelser. En bank, som vid slutet av en månad underskred den fastställda kvoten, skulle för månaden inbetala ett belopp till staten motsvarande 4 procents årlig ränta på det belopp varmed de likvida medlen understeg kraven. De nya kvoterna tillämpades också fr. o. m. den 15 maj för fastställelse av beloppsgränserna för uttagande av straffränta på bankernas upplåning i riksbanken.

Åtgärderna riktade mot affärsbankerna följdes upp med placeringsregler även för andra institut på kreditmarknaden. Med sparbankerna träffades överenskommelse om placeringskvoter innebärande att sparbankerna under kalenderåret 1969 skulle placera minst 66 2/3 % av nettoökningen av sina placeringar i s. k. prioriterade tillgångar. Till dessa räknades kassa, nettofordringar på inhemska kreditinstitut, statspapper, bostadsobligationer samt bostadsbyggnadslån och andra krediter till nybyggda bostadsfastigheter. De överenskommelser som slöts med postbanken, försäkringsbolagen och allmänna pensionsfonden var av ungefär samma

innehåll. För postbanken och allmänna pensionsfonden fastställdes samma lägsta kvot som för sparbankerna, dvs. 66 $\frac{2}{3}$ %. Försäkringsbolagen kunde däremot individuellt välja mellan nämnda kvot och en minimikvot på 70 % för placeringar av livförsäkringsrörelsens medel och 60 % för placeringar av sakförsäkringsrörelsens. Samtliga överenskommelser avsåg kalenderåret 1969. Det med centralkassorna för jordbrukskredit träffade avtalet slutligen föreskrev att dessa skulle avsätta en tredjedel av sin inlåningsökning under 1969 i likvida tillgångar, vari inräknades kassa, nettofordringar på inhemska banker, obligationer och skattkammarväxlar. Placeringskvoter och likviditetskvoter fick genom dessa åtgärder en vidare tillämpning än någonsin tidigare.

Den inhemska konjunkturen förstärktes snabbt och uppgången blev brant under våren och sommaren; industrins investeringsplaner uppreviderades kraftigt, industriproduktionen och efterfrågan på arbetskraft steg markant. Arbetslösheten låg trots detta kvar på ungefär oförändrad nivå från föregående år, vilket framför allt kunde tillskrivas en ökad regional obalans med svag efterfrågan på arbetskraft i skogslänen medan det i större delen av landet i övrigt rådde brist på arbetskraft. Den utdragna lönerörelsen torde ha bidragit till att prisstegringarna alltjämt var moderata.

Trots den restriktiva kreditpolitiken fortsatte den ogynnsamma utvecklingen av betalningsbalansen. Effekterna av denna politik motverkades genom den utveckling som ägde rum på de internationella kredit- och valutamarknaderna. Åtstramningen på den amerikanska kreditmarknaden stegrades sålunda ytterligare och som följd härav ökade trycket på eurodollarmarknaden. Räntorna på denna marknad steg från 8 % i februari till en högsta nivå av nära 13 % i juni. Parallellt med denna utveckling företogs diskontoändringar i de ledande industriländerna. Bank of England höjde sitt diskonto samma dag som riksbanken. Sedan följde fram till juli diskontohöjningar i Kanada, Belgien, Förenta Staterna, Nederländerna, Danmark, Frankrike och Västtyskland.

Valutautflödet avstannade nästan under mars och april. I slutet av april tilltog emellertid oron på valutamarknaden i samband med folkomröstningen i Frankrike och president de Gaulles avgång. Trycket på den franska francen växte samtidigt som ryktena om en revalvering av den tyska marken hastigt förstärktes. Spekulationen häri resulterade i en mycket stark valutainströmning till Västtyskland under första delen av maj innan den västtyska regeringen efter utdragna och intensiva överläggningar den 10 maj beslutade att icke uppvärdera marken. Under andra veckan i maj förlorade riksbanken 460 mkr i valutor.

Efter tillkännagivandet att marken icke skulle uppskrivas blev utvecklingen på valutamarknaden lugnare. Påfrestningarna på den svenska valutareserven tilltog dock ånyo i juni och fortsatte in i juli månad. I slutet av juni uppgick totala valutareserven till 4 050 mkr, en nedgång med drygt en miljard kronor sedan räntehöjningen i februari och med drygt 2,3 miljarder kronor från slutet av oktober 1968.

Den branta uppgången i den inhemska konjunkturen medförde en kraftig

kreditexpansion trots åtstrammingsåtgärderna i februari och mars. Under första halvåret 1969 översteg sålunda affärsbankernas utlåning till andra ändamål än bostadsbyggandet den under första halvåret föregående år exceptionellt höga nivå med icke mindre än 800 mkr och uppgick till drygt 2 700 mkr. Övergången till lagstadgade likviditetskvoter med därtill knutna sanktionsbestämmelser hindrade icke bankerna från att i betydande omfattning underskrida kvoterna. Till viss del kunde likviditetsförsämringen — utöver den säsongsmässigt normala — återföras på valuta-utflödet, som automatiskt leder till en åtstramning av bankernas likviditet, totalt såväl som kassamässigt. Den kassamässiga försvagningen avspeglas i bankernas upplåning i riksbanken, som steg till högre belopp än någonsin tidigare och vid ett flertal tillfällen översteg 3 miljarder kronor. Förutom av valuta-utflödet reducerades likviditetskvoterna emellertid också av den starka utlåningsexpansionen.

Mot denna bakgrund — med en kreditexpansion, som icke kunde anses förenlig med en balanserad tillväxt av inhemsk efterfrågan och produktion och med de krav som det starkt försämrade valutaläget ställde på återhållsamhet i kreditgivningen — beslöt fullmäktige den 10 juli att höja riksbankens diskonto från 6 % till 7 % och hemställde vidare i skrivelse till Kungl. Maj:t om förordnande om kassakvoter för affärsbankerna. Riksbankschefen bemyndigades samtidigt att vidtaga åtgärder för en direkt begränsning av bankernas upplåningsmöjligheter i riksbanken.

Vid den påföljande anpassningen uppjusterades bankernas samtliga in- och utlåningsräntor med en procentenhet, med undantag för checklöneräkning för vilken räntan höjdes med 3/4 procentenhet, medan räntorna vid obligations-emissioner och på bundna lån höjdes med en halv procentenhet. Kungl. Maj:t förordnade den 18 juli om kassakvoter för bankaktiebolag. Enligt de av riksbanken den 24 juli utfärdade tillämpningsföreskrifterna härtil skulle varje affärsbank fr. o. m. den 1 augusti 1969 vid varje dags slut hålla ett belopp på checkräkning i riksbanken motsvarande en procent av den lagstadgade likviditetskvotens nämnare enligt ställningen vid utgången av månaden före närmast föregående kalendermånad. Bank, som underskred den föreskrivna kassakvoten, skulle till statsverket erlægga ett belopp motsvarande en ränta på underskottet beräknad efter en räntesats som uppgick till diskontot plus tre procentenheter.

På grundval av fullmäktiges bemyndigande fastställdes individuella limiter för vissa affärsbankers upplåning att tillämpas fr. o. m. den 15 augusti. Limiterna utgjorde tak för upplåningen och justerades efterhand bl. a. med beaktande av de säsongsmässiga rörelserna i bankernas upplåningsbehov men också med hänsyn till i vilken utsträckning bankerna visat återhållsamhet i sin utlåning till andra ändamål än bostadsbyggandet. Som riktpunkt angavs, att denna utlåningsstock borde återställas till samma nivå som vid ingången av året.

De vidtagna åtgärderna, och kanske i synnerhet begränsningen av bankernas upplåning i riksbanken, ledde till en nedpressning av bankernas utlåning till andra ändamål än bostadsbyggandet. Under perioden juli—november sjönk sålunda utestående lån till nämnda ändamål med 950 mkr mot en ökning med drygt 1 700 mkr

motsvarande period året innan. Vid upplåning i riksbanken utöver de föreskrivna limiterna har villkoren fastställts vid varje tillfälle. Ett fall av överskridande inträffade i oktober, och i november överskred ytterligare två banker sina limiter under en eller ett par dagar. I samtliga fall blev påföljderna kännbara.

Åtstramningsåtgärderna och kreditbegränsningen ledde icke till någon bestående omsvängning i valutautvecklingen, även om någon förbättring kunde noteras. Devalveringen av den franska francen den 10 augusti med drygt 11 procent och på nytt tilltagande förväntningar om en revalvering av den tyska marken, allteftersom de västtyska valen i slutet av september närmade sig, bidrog till att bibehålla spänningen på valutamarknaden. För att motverka en försämring av betalningsbalansen skärptes valutaregleringen på några punkter i september. En restriktivare tillståndsgivning för direkta investeringar i utlandet kombinerades med krav på att dessa i högre grad än tidigare skulle finansieras i utlandet. Under första halvåret hade beviljats sådana tillstånd för omkring en miljard kronor, vilket var mer än som beviljats under något helt kalenderår tidigare. Efter valen och regeringsskiftet i Västtyskland beslöt den nytillträdande regeringen att tills vidare icke intervensera för att hindra en uppgång i markens värde. Markkursen för dollar sjönk sedan successivt fram till den 26 oktober, då en ny paritetskurs fastställdes, innebärande en revalvering av marken med 9,3 procent. Utvecklingen på valutamarknaden blev därefter lugnare och ett återutflöde av valutor ägde rum från Västtyskland. Det höga ränteläget i Västeuropa och USA blev dock bestående. Den fortsatta starkt restriktiva kreditpolitiken i Förenta Staterna höll uppe räntorna på euro-dollarmarknaden, trots att man på amerikanskt håll vidtagit åtgärder, som gjorde upplåning på denna marknad mindre attraktiv för de amerikanska bankerna.

För Sveriges del innebar utvecklingen på valutamarknaden under de sista månaderna att valutautströmningen bromsades upp och en svag återhämtning kunde skönjas. Valutareserven kom härigenom att sjunka med endast ca 200 mkr under sista halvåret 1969 enligt preliminära beräkningar mot en nedgång med ca 1 700 mkr under första halvåret. Den beräknas därmed ha uppgått till ca 3 900 mkr vid årets slut. Sammansättningen av valutareserven förändrades markant under året. Affärsbankernas utländska avista nettotillgodohavanden sjönk från ca 1 600 mkr i slutet av 1968 till ca en halv miljard kronor eller där under. Detta torde till en del ha berott på åtstramningen av kassalikviditeten i banksystemet, men sammanhängande framför allt med de förändrade föreskrifter som valutastyrelsen utfärdade i september, innebärande att ränta ej längre finge utgå på valutainlännings tillgodohavande på valutakonto i svensk bank. Tillgodohavandena på dessa konton sjönk kraftigt som följd härav och därmed också de mot dessa svarande gjorda utländska placeringarna, vilka till övervägande delen försålles till riksbanken. Bankernas egenbehållning, dvs. deras nettotillgodohavanden i utländsk valuta utöver de mot valutakontona stående medlen, var begränsade av gällande föreskrifter i de valutahandelstillstånd, som riksbanken utfärdade i augusti och september 1969. Valutahandelstillstånden ersatte de i slutet av 1968 träffade infor-

mella överenskommelserna med de större affärsbankerna om tak för egenbehållningarna av huvudvalutorna och de valutakontrakt, som hade reglerat bankernas handel med utländska valutor.

Enligt föreliggande preliminära beräkningar och uppskattningar kan den ogynnsamma utvecklingen av den svenska betalningsbalansen under 1969 återföras både på en fortsatt ökning i underskottet på bytesbalansen och en omsvängning i kapitalbalansen från kapitalinflöde till kapitalutflöde, medan restposten närmast synes ha ökat något. Kapitalutflödet uppskattas till omkring 800 mkr, ett markant omslag i kapitalbalansen, som de närmast föregående fem åren varit positiv och 1968 uppgått till + 550 mkr. Med hänsyn till att valutaavtappningen i stor utsträckning var koncentrerad till tidpunkter då oron på valutamarknaden var särskilt stark, kunde man kanske ha förväntat att kapitalrörelserna huvudsakligen varit kortfristiga och därmed till övervägande delen registrerats i restposten. Det är möjligt att betalningar till utlandet påskyndades och betalningar från utlandet fördröjdes under perioder av särskild oro. I så fall motvägdes detta emellertid av motsatta betalningsrörelser under andra perioder.

Det ökade underskottet i bytesbalansen synes ha hänfört sig till tjänster och transfereringar medan handelsbalansens underskott beräknas ha varit ungefär oförändrat jämfört med 1968. Handelsbalansens utveckling var dock så tillvida en besvikelse att den förbättring som man tidigare räknat med och som enligt de första månadernas handelsstatistik föreföll vara på väg, ej realiserades. En förklaring till denna utveckling torde vara den tilltagande kapacitets- och arbetskraftsbristen i den svenska ekonomin. Vad den yttre balansen beträffar är sålunda den restriktiva kreditpolitiken icke endast väsentlig för att förhindra ett fortsatt kapitalutflöde utan även för att motverka en försämring av handelsbalansen.

Ansträngningen av de reala resurserna inom landet avspeglades icke blott i handelsbalansens utveckling utan kunde även avläsas ur förändringarna inom andra områden. Bristen på arbetskraft accentuerades under andra halvåret 1969 och samtidigt sjönk arbetslösheten, som dithills hade hållit sig kvar på ungefär samma nivå sedan konjunkturförsvagningen under de närmast föregående åren. Minskningen i arbetslösheten avsåg såväl skogslänen som övriga delar av landet. Priserna rörde sig gradvis uppåt och den årliga stegringen av konsumentprisindex nådde efterhand över 3½ % efter att ha stigit med 2 % under 1968. Bruttonationalprodukten beräknas ha ökat med 5 % under 1969 mot drygt 4 % under 1968. Industriproduktionen visade en påtagligt högre tillväxttakt 1969 än de närmast föregående åren, 8 % mot 5½ % och 3 % under 1968 respektive 1967. Såväl utrikeshandeln som investeringarna expanderade kraftigare under 1969 än under 1968. Speciellt kan noteras att den kraftiga upprevideringen av investeringsplanerna inom industrin vid årets ingång synes ha kunnat realiseras trots åtstramningen på kreditmarknaden. Härtill torde bl. a. ha bidragit att företagen hade en hög likviditet vid konjunkturuppgångens början genom den likviditetsuppladdning, som ägt rum under de båda närmaste föregående åren.

Åtstramningen av kassalikviditeten i banksystemet under första halvåret var

främst ett resultat av den kraftiga valutautströmningen, men också av utvecklingen av statsbudgeten, vilken visade ett icke obetydligt större överskott än under första halvåret 1968. Under hösthalvåret blev effekten av dessa faktorer den motsatta vid en jämförelse med andra halvåret året innan. Ett utflöde av valutor från riksbanken förbyttes i ett valutainflöde och underskottet i statsbudgeten växte. Totalt över året verkade valutautvecklingen mer åstramande på kassalikviditeten 1969 än 1968, medan underskottet i statsbudgeten verkade något mer expansivt. Den statliga upplåningspolitiken och riksbankens operationer innebar dock att ett större belopp drogs in från marknaden 1969 genom försäljning av långfristiga obligationer. Riksgäldskontorets och riksbankens operationer på den långa marknaden uppgick, netto, till ca 2 miljarder kronor 1969 mot ca 1½ miljard kronor 1968.

Den kraftiga åtstramningen i kassalikviditeten under loppet av 1969 avspeglades i affärsbankernas upplåningsbehov i riksbanken. Deras genomsnittliga upplåning per rapportdag, efter avdrag för medel inestående på checkräkning, var praktiskt taget genomgående högre än under 1968 (tabell 5). Upplåningen ökade särskilt starkt under andra kvartalet, då säsongmässiga och andra faktorer samverkade. I juni nådde affärsbankernas upplåningsöverskott, beräknat som genomsnitt per rapportdag, sin högsta nivå med ett belopp på drygt 3 100 mkr mot något över 600 mkr samma månad året innan.

Tillväxten i bankernas likviditet i vid mening, innefattande bl. a. stats- och hypoteksobligationer, fortsatte att avta under 1969. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. oktober 1969 ökade likviditeten med knappt 200 mkr jämfört med knappt 1 400 mkr och drygt 4 000 mkr under motsvarande tolv månadersperioder 1968 och 1967. Återverkningarna av den starka valutaavtappningen motverkades bl. a. av de omfattande köp av hypoteksobligationer som bankerna företog.

Den sammanlagda kreditgivningen till staten, kommuner, bostäder och näringsliv på den organiserade kreditmarknaden beräknas ha uppgått till drygt 18 ½ miljard kronor 1969, en minskning med ca en miljard kronor från 1968. Kreditvolymen fördelade sig med 3,8 miljarder kronor på staten, drygt en miljard kronor på kommuner, ca 8 miljarder kronor på bostäder och 5½ à 6 miljarder kronor på näringslivet. Nedgången i upplåningen hänförde sig till kommuner och näringsliv, medan bostäder synes ha bibehållit sin upplåning ungefär oförändrad. Statens upplåning var något större än föregående år. Obligations- och förlagslåneemissionerna var av större omfattning 1969 än 1968 och fortsatte därmed att öka sin andel av kreditmarknaden. De emitterade beloppen uppgick totalt till 13 023 mkr 1969 mot 11 602 mkr 1968. De bostadsfinansierande institutens emissioner ökade kraftigt, från 5 024 mkr till 7 539 mkr, medan emissionerna sjönk för samtliga övriga sektorer. Emissionsverksamheten var särskilt livlig omedelbart efter diskontoändringarna i februari och juli. Under mars tecknades sålunda för 1 900 mkr obligationer mot ca 700 mkr i mars 1968 och under juli, då emissionsverksamheten normalt ligger praktiskt taget nere, uppgick teckningarna till drygt 1 800 mkr.

Liksom under de närmast föregående åren träffades överenskommelse i början

av 1969 mellan myndigheterna och bankinstituten att de sistnämnda skulle bevilja byggnadskrediter till de byggnadsprojekt som ingick i igångsättningsprogrammet. Denna överenskommelse följdes av bankerna och bidrog i förening med skärpningen av placeringsreglerna till att bostadsbyggandets finansiering i stort sett kunde förlöpa smidigt trots den allmänna åtstramningen på kreditmarknaden. De omfattande emissionerna av bostadsobligationer medförde att utestående byggnadskreditiv minskade under året även vid en fortsatt ökning av nybeviljade kreditiv.

Under 1969 ägde slutfasen rum för det, inom ramen för det internationella monetära samarbetet, sedan lång tid tillbaka pågående arbetet att skapa ett nytt internationellt betalningsmedel i form av särskilda dragningsrätter (SDR) som ett supplement till existerande reservtillgångar. De av Internationella valutafondens styrelse 1968 beslutade tilläggen och ändringarna i fondens stadga avseende införandet av sådana dragningsrätter trädde i kraft den 29 juli 1969 sedan erforderligt antal medlemsländer, representerande föreskriven röststyrka, meddelat sitt godkännande. Vid fondens årsmöte fattades beslut om tilldelning av SDR för de närmaste tre åren. Beslutet innebar att medlemsländerna skall tilldelas sammanlagt 9,5 miljarder dollar, varav 3,5 miljarder dollar den 1 januari 1970 och 3 miljarder dollar vid ingången av vart och ett av de två närmast påföljande åren. Fördelningen mellan medlemsländerna baseras på kvoterna dagen före tilldelningsdagen. För Sveriges del uppgår tillskottet till valutareserven i form av SDR den 1 januari 1970 till 195 mkr.

Det definitiva godkännandet av de speciella dragningsrätterna liksom tilldelningen av SDR var sannolikt en faktor bakom den nedgång i guldpriset på den fria marknaden som ägde rum under 1969. Till priset bidrog också den bättre jämvikten på valutamarknaden efter paritetsförändringarna för den franska francen och den tyska marken och efter förbättringen i pundets ställning. Genom räntestegringarna framstod vidare guld som en mindre attraktiv placeringsform. De 1968 genomförda arrangemangen med en avskärmning av marknaden för monetärt guld från den fria guldmarknaden hade visat sig effektiva och sannolikt tvingat fram ett prisnedpressande utbud av guld på den fria marknaden. I december nådde guldpriset på Londonmarknaden ned till dollarparitetens dvs. 35 dollar per ounce, inte bara det lägsta priset sedan de dubbla marknaderna infördes utan den lägsta nivå som uppmåtts sedan början av 1958.

Kreditmarknaden

Efter några år av lättare kreditpolitik kom kreditmarknaden 1969 att präglas av en tilltagande åtstramning. Den expansiva kreditillväxten under 1967 och 1968 fortsatte in på första halvåret 1969, varefter utvecklingen började stagnera samtidigt som en växande andel av kreditströmmarna riktades mot prioriterade sektorer. För året som helhet beräknas totalflödet på den organiserade marknaden ha mins-

kat med omkring en miljard kronor till 18,7 miljarder efter att ha ökat med 2,5 miljarder kronor till närmare 20 miljarder 1968 (tabell 1).¹

Utvecklingens expansiva fas löpte parallellt med den snabba och accelererande konjunkturuppgången under våren 1969. Trots den skärpta kreditpolitiken från slutet av februari bibehölls från bankernas sida en hög utlåningstakt, medan inlåningen började minska. Samtidigt skedde ett utflöde av valutor. Sedan kreditpolitiken ytterligare skärpts under sommaren började emellertid den tilltagande åtstramningen ge markerade utslag på marknaden. Affärsbankernas utlåning minskade under andra halvåret samtidigt som inlåningen visade en måttlig ökning. Kreditgivningen totalt på marknaden gick i ökad omfattning till staten och bostadssektorn. Redan under våren hade stora placeringar gjorts i bostadsobligationer. Denna placeringsinriktning accentuerades allteftersom kreditmarknadsläget skärptes, vartill kom stora statspappersförvärv. Utvecklingen ledde till att de prioriterade sektorerna ökade sin andel av det totala kreditutrymmet under 1969. Statsupplåningen ökade till 3,8 miljarder kronor och bostadssektorn tog i anspråk 7,9 miljarder. För kommunerna stannade upplåningen på ca 1,2 miljarder kronor och för näringslivet på 5,8 miljarder, vilket innebar icke obetydliga minskningar för båda dessa sektorer.²

Affärsbankerna minskade sin kreditgivning jämfört med 1968, i synnerhet den del som gick till näringslivet. För de enskilda försäkringsinrättningarna registrerades också en minskning medan allmänna pensionsfondens placeringar exkl. återlån ävensom kreditutbudet från gruppen »andra banker», dvs. sparbanker, postbanken och centralkassorna för jordbrukskredit, var av ungefär samma storleksordning som 1968. Såväl obligationsplaceringar som aktieemissioner ökade under 1969.

Utvecklingen hos olika låntagargrupper

Statens budget resulterade 1969 i ett kraftigt underskott. En i jämförelse med 1967 och 1968 gynnsammare utveckling av saldot mellan statens utgifter och inkomster motverkades av en betydande ökning av statens utlåning. Därmed kom det statliga upplåningsbehovet att uppgå till 3 796 mkr 1969, att jämföras med 3 370 mkr 1968 och 3 008 mkr 1967.

Under 1968 begagnades till skillnad från tidigare år långfristiga finansieringsinstrument i större utsträckning än kortfristiga. Denna inriktning förstärktes under

¹ De flesta uppgifter avseende kalenderåret 1969 är i denna förvaltningsberättelse preliminära uppskattningar.

² Med olika sektorer upplåning och utlåning avses kreditströmmar. Det är således ej fråga om utestående skulder och fordringar utan om *förändringar* av dessa.

För kreditströmmarna redovisas genomgående nettouppgifter, men även bruttouppgifter lämnas så långt sådana föreligger. Nettouppgifterna har vad gäller kapitalanskaffningen genom emissioner av obligationer, förlagsbevis och aktier beräknats som differenser mellan nya emissioner och återbetalningar. Nettobeloppen för reverselån och övriga s. k. direkta lån har i en del fall beräknats efter samma princip men i allmänhet som förändringar av nominella eller bokförda ställningsuppgifter. När bokförda ställningsuppgifter legat till grund för beräkningarna, har den korrigerig, som ned- och uppskrivningar motiverar, inte alltid kunnat genomföras.

Diagram A. Kreditmarknaden
Total kreditgivning på den organiserade
marknaden
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

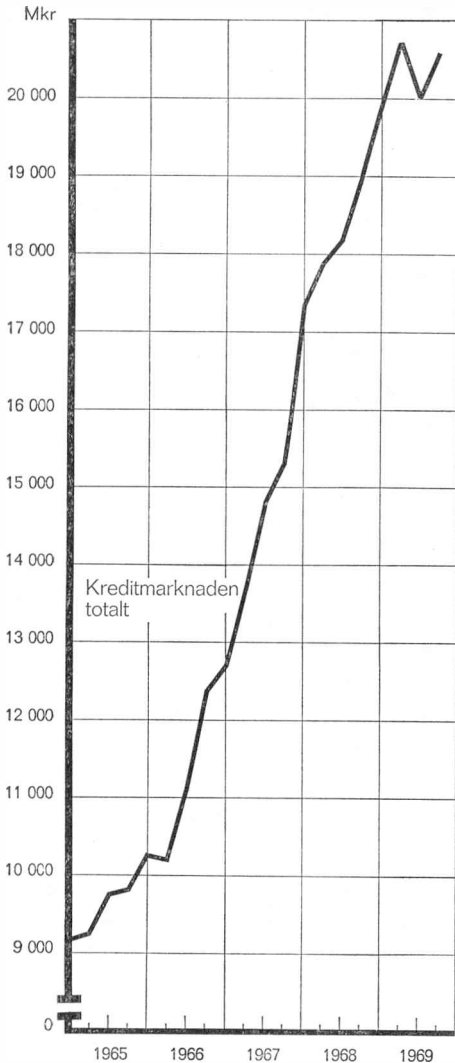
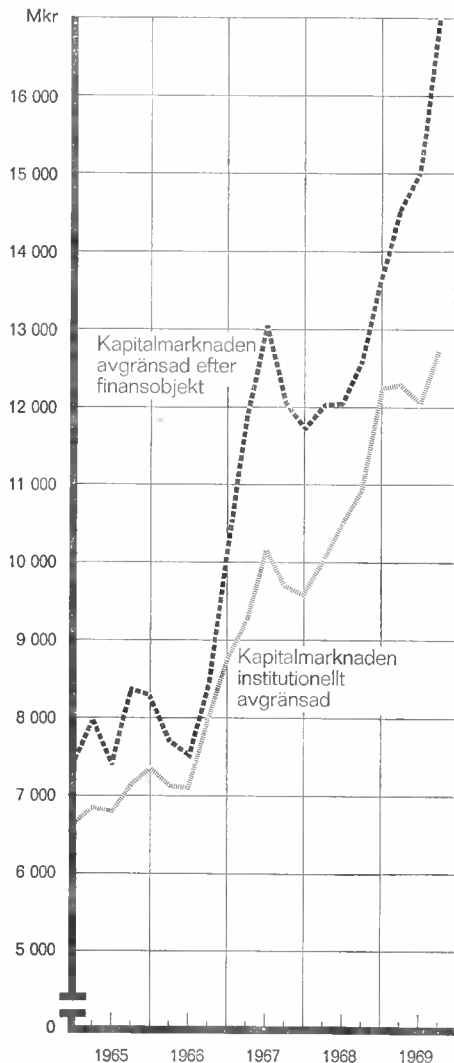

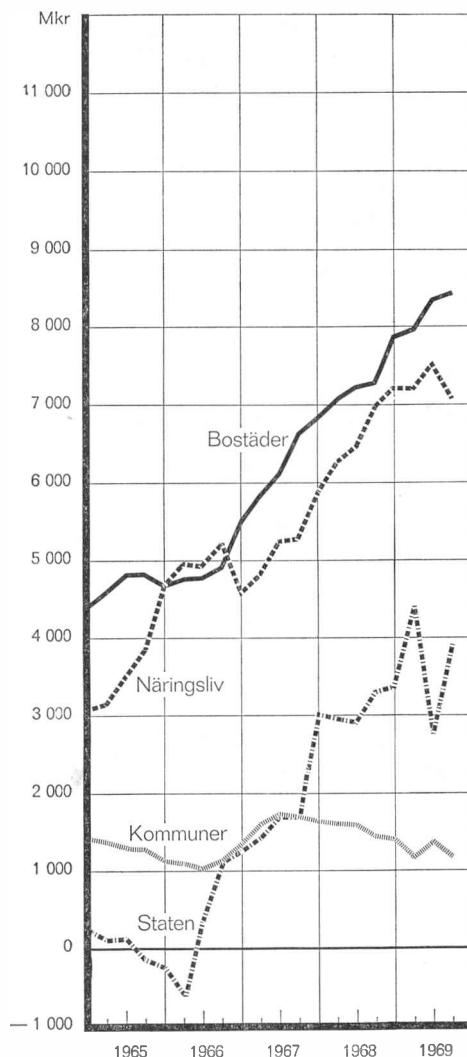
Diagram B. Kapitalmarknaden
Långfristig kreditgivning på den organiserade
marknaden
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

1969. Den övervägande delen av statsskuldsökningen kom att täckas av långa obligationslån, vilka totalt uppgick till 2 774 mkr 1969 mot 2 115 mkr 1968. Fyra räntebärande obligationslån och ett premieobligationslån emitterades på vilka inbetalades ett sammanlagt belopp av 3 524 mkr, samtidigt som tre räntebärande obligationslån och ett premieobligationslån på sammanlagt 750 mkr återbetalades.

För fjärde året i rad emitterades ett sparobligationslån, »Spar 69». Detta låneinstrument söker mot hög avkastning binda allmänhetens långfristiga sparande.

Diagram C. Upplåningen på
kreditmarknaden
Fördelning på låntagare
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

Lånet emitterades i november. Det tecknade beloppet uppgick till 305 mkr av vilket 65 mkr inbetalades. Av det tecknade beloppet för »Spar 68», 325 mkr, inbetalades under 1969 215 mkr.

Statens emissioner av kortfristiga obligationer upphörde helt under 1969. Två korta obligationslån inlöstes till ett sammanlagt belopp av 1 067 mkr, vilket kan jämföras med en nettoförsäljning på 35 mkr 1968. Dagslånen och upplåningen mot skattkammarväxlar slutade på 1 908 mkr mot 1 210 mkr 1968.

Diagram D. Upplåningen på kapitalmarknaden
Avgränsning efter finansobjekt
Fördelning på låntagare
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

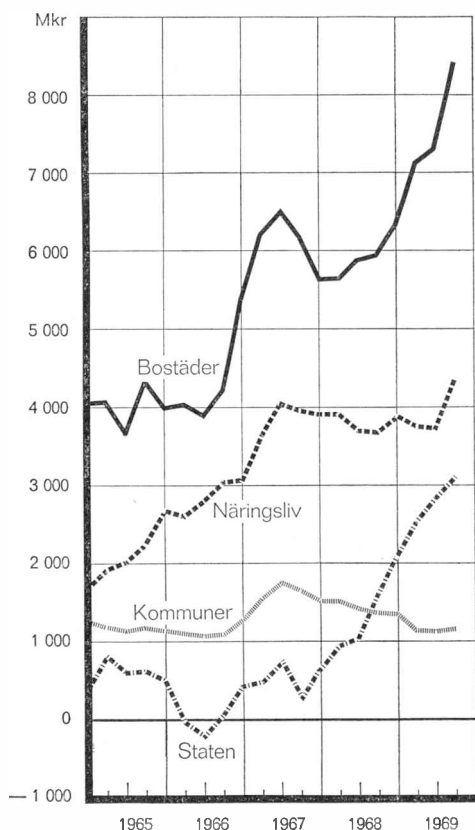
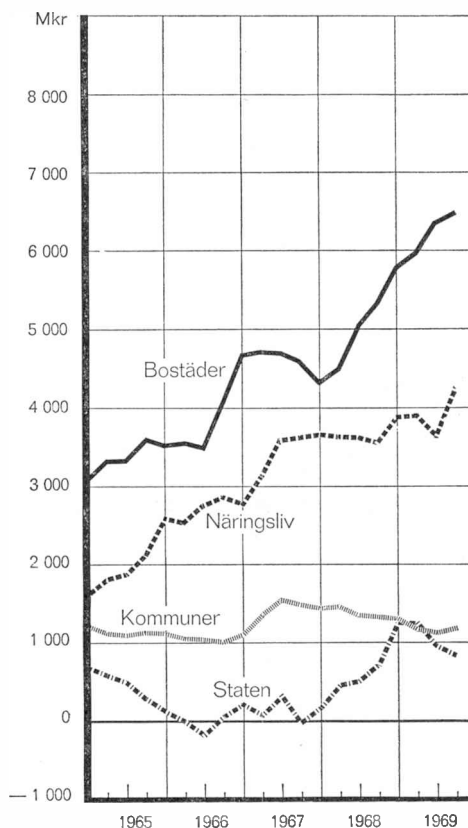

Diagram E. Upplåningen på kapitalmarknaden
Institutionell avgränsning
Fördelning på låntagare
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

Kommunernas upplåning på den organiserade marknaden beräknas ha uppgått till ca 1,2 miljarder kronor 1969 mot 1,4 miljarder 1968. Upplåningsminskningen torde bl. a. hängt samman med att den likviditetsökning som ägde rum 1967 och fram t. o. m. första halvåret 1969 upphörde eller förbyttes i en minskning under senare delen av året. Upplåningen utanför den organiserade marknaden kan också ha ökat något, medan däremot föreliggande uppgifter om utvecklingen av kommunernas inkomster och utgifter inte indikerar någon minskning av upplåningsbehovet.

Investeringarna i bostäder, som 1968 beräknas ha ökat med ca 3 % i volym minskade troligen med någon procentenhet under 1969. Samtidigt ökade statens lån till bostadsändamål från 850 mkr 1968 till mer än det dubbla under 1969. Mot denna bakgrund kunde bostadssektorns upplåning på marknaden förväntas ha minskat 1969. Enligt tabell 1 beräknas emellertid upplåningen bli ungefär oförändrad, 7 900 mkr. Upplåningen från bostadssektorn enligt dessa uppgifter är dock en föga tillförlitlig indikator på kreditgivningen till bostadsproduktionen,

Tabell 1. Kreditmarknaden¹

Nettobelopp. Mkr

Låntagare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
<i>1966</i>					
Riksbanken	877	6	42	112	1 037
Affärsbanker	— 92	252	785	1 705	2 650
Andra banker	— 105	752	1 946	610	3 203
Enskilda försäkringsinrättningar ...	6	66	648	579	1 299
Offentliga försäkringsinrättningar ..	227	331	2 082	1 132	3 772
Allmänheten	339	— 52	— 1	445	731
TOTALT	1 252	1 355	5 502	4 583	12 692
<i>1967</i>					
Riksbanken	331	20	140	163	654
Affärsbanker	1 320	179	2 356	2 072	5 927
Andra banker	293	832	1 897	806	3 828
Enskilda försäkringsinrättningar ...	— 30	96	669	681	1 416
Offentliga försäkringsinrättningar ..	241	461	1 692	1 778	4 172
Allmänheten	853	56	76	375	1 360
TOTALT	3 008	1 644	6 830	5 875	17 357
<i>1968</i>					
Riksbanken	1 230	12	108	27	1 377
Affärsbanker	262	95	1 978	3 304	5 639
Andra banker	507	650	2 096	969	4 222
Enskilda försäkringsinrättningar ...	191	115	888	600	1 794
Offentliga försäkringsinrättningar ..	533	493	2 779	1 883	5 688
Allmänheten	647	52	27	434	1 160
TOTALT	3 370	1 417	7 876	7 217	19 880
<i>1969</i>					
Riksbanken	1 500	0	0	0	1 500
Affärsbanker	1 500	100	1 300	1 600	4 500
Andra banker	0	200	2 500	1 600	4 300
Enskilda försäkringsinrättningar ...	— 300	200	1 300	300	1 500
Offentliga försäkringsinrättningar ..	600	600	2 800	1 600	5 600
Allmänheten	500	100	0	700	1 300
TOTALT	3 800	1 200	7 900	5 800	18 700

Anm. »Kreditmarknaden» omfattar i denna tabell statens, kommunernas, bostadssektorns och näringslivets totala upplåning i banker och försäkringsinrättningar samt deras kapitalanskaffning utanför bankerna och försäkringsinrättningarna genom emission av aktier, förlagsbevis och obligationer (för staten även andra finansobjekt är obligationer). Upplåningen är räknad netto, dvs. upplånade belopp har minskats med återbetalade. Riksbankernas skattkammarväxelinnehar har minskats med statens tillgodohavanden i riksbanken, så att statens upplåning överensstämmer med budgetutfallet. Brister i källmaterial har i en del fall nödvändigtgjort skattningar.

Tabell 2. Inlåningen hos bankerna

Mkr

	Förändring i inestående belopp under 12-månadsperioden t. o. m. oktober			Ställning 31/10 1969
	1967	1968	1969	
Riksbanken	— 234	— 147	175	1 070
Affärsbanker	4 806	5 536	2 117	40 805
Kapitalsamlings- och sparkasseräkning ..	1 375	582	31	13 229
Girokapital- och uppsägningsräkningar ..	487	— 682	— 761	485
Sparräkning ¹		862	1 199	2 060
Övriga räkningar	2 944	4 774	1 648	25 031
Sparbanker	2 626	2 390	1 891	30 243
Postsparbanken	561	430	505	8 380
Postgiro	239	64	97	3 850
Centralkassor för jordbrukskredit	384	425	475	4 110
Summa	8 382	8 698	5 260	88 458

Anm. Siffrorna grundar sig på månadsstatistiken för respektive institutioner. För riksbanken avser uppgifterna andra insättare än banker och statliga myndigheter. Siffrorna för sparbanker är uppskattade med ledning av uppgifter från de 84 större sparbankerna.

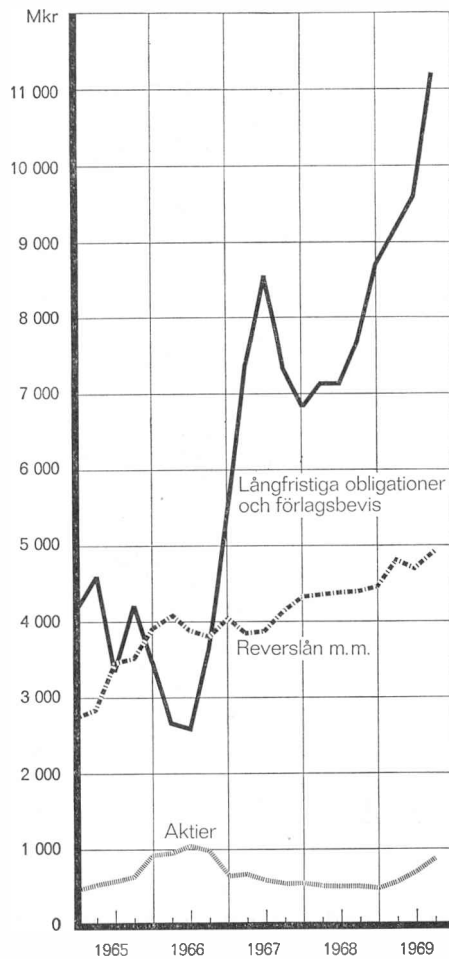
¹ Infört september 1968.

bl. a. av den anledningen att höjning av lån i äldre fastigheter är inkluderade. Utmärkande för bostadssektorns finansiering under 1969 var en kraftig ökning av den långfristiga obligationsupplåningen. På lån emitterade av de bostadsfinansierande hypoteksinstituten tecknades ett belopp på 7 539 mkr 1969 mot 5 024 mkr 1968 (tabell 6).

I kontrast mot utvecklingen under 1967 och 1968 minskade affärsbankernas byggnadskreditgivning till bostads- och affärsfastigheter 1969. De nya disponerade krediterna uppgick visserligen genomgående till ett högre belopp 1969 än under 1968, för 12-månadersperioden t. o. m. november 1969 till 5 971 mkr mot 5 407 mkr för samma period ett år tidigare. Avlyften ökade emellertid snabbare, i synnerhet i samband med de omfattande försäljningarna av emitterade obligationer efter räntehöjningarna i mars och i juli, vilket resulterade i 12-månaderstal per november på 6 503 mkr 1969 mot 3 886 mkr 1968. Som en följd härav kom det utestående disponerade beloppet att minska med 532 mkr, att jämföras med en ökning med 1 520 mkr året innan.

Näringslivets investeringar synes ha expanderat något under 1969 efter avmattningen 1967 och 1968. Enligt preliminära beräkningar skulle investeringarna i byggnader och anläggningar ha ökat med omkring 6,5 % i volym efter att ha minskat med ca 14 % under 1968. För investeringarna i maskiner kalkyleras på samma sätt en ökning med ca 2 % mot en minskning med 5,5 % året innan. I

Diagram F. Kapitalmarknadsutbudet
Avgränsning och fördelning efter
finansobjekt
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

värde beräknas en sammanlagd ökning för fasta investeringar med ca en halv miljard kronor, vilket ungefär skulle motsvara föregående års minskning. Investeringarna i lager torde ha ökat betydligt kraftigare under 1969 än under 1968.

Ovanstående siffror pekar på ett ökat finansieringsbehov för näringslivet 1969. Till en del kan medelsbehovet ha tillfredsställts genom de stigande vinsterna under konjunkturuppgången. Då likviditetsuppbyggnaden var omfattande under 1967 och 1968, kan även en viss likviditetsneddragning ha ägt rum under 1969. Åtstramningen medförde att sektorns totala upplåning på marknaden belöpte sig till endast 5,8 miljarder kronor 1969 mot 7,2 miljarder 1968. I dessa siffror ingår också hushållens upplåning som torde ha sjunkit markant under 1969.

Diagram G. Affärsbankernas utlåning
och inlåning
12-månaderssuppgifter. Nettobelopp

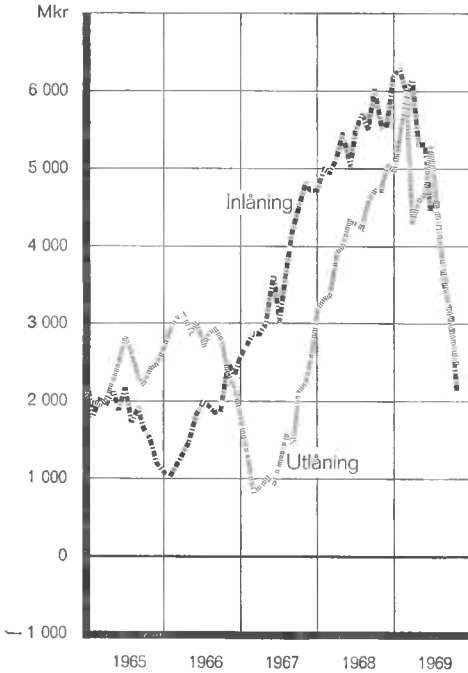
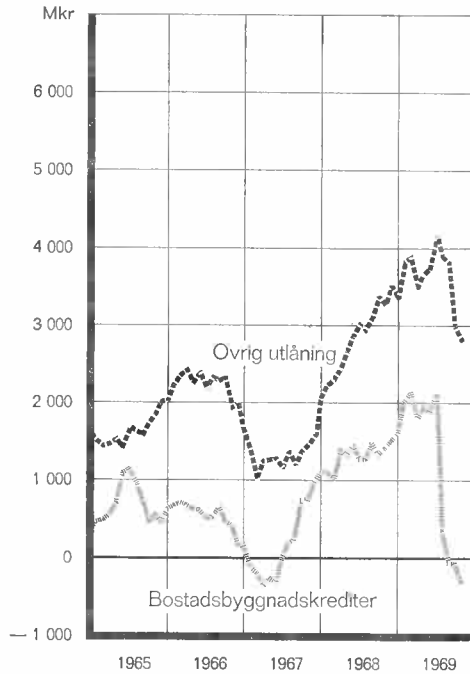

Diagram H. Affärsbankernas bostadsbygg-
nadskrediter och övriga utlåning
12-månaderssuppgifter. Nettobelopp

Olika kreditinstitutioners utbud på kreditmarknaden

Utvecklingen hos kapitalmarknadsinstitutet 1969 kännetecknades av en viss stagnation. *Allmänna pensionsfonden*, som svarade för det största utbudet på kapitalmarknaden placerade dock totalt 6 100 mkr 1969. Härav placerades 5 500 mkr i obligationer, förlagslån och reverslån och 600 mkr i återlån. Nettoplaceringarna under 1968 uppgick till 5 903 mkr, varav återlånen utgjorde 261 mkr och 5 642 mkr placerades i objekt av kapitalmarknadskaraktär.

De enskilda försäkringsinrättningarna minskade sina placeringar under 1969 med 300 mkr till ca 1 500 mkr, vilket innebär en omsvängning efter den ovanligt kraftiga placeringsökningen 1968.

»*Andra banker*» — en sammanfattande term för sparbanker, postbanken och centralkassorna för jordbrukskredit — beräknas ha bibehållit sin kreditgivning, 4 300 mkr, ungefär oförändrad under 1969. Inom gruppen dominerar sparbankerna, vilka ökade sin kreditgivning med ca 400 mkr till 3 100 mkr. Postbankens placeringar i de fyra reala låntagarsektorerna minskade från 1 100 mkr till 800 mkr medan jordbrukskassorna bibehöll sin kreditgivning, 400 mkr ungefär konstant. Inlåningen försvagades för sparbankerna, medan den tenderade att öka något för postbanken och jordbrukskassorna jämfört med 1968.

Tabell 3. Affärsbankernas utlåning

Månadsuppgifter. Nettobelopp

	Bostadsbyggnads- krediter			Övrig utlåning			Totalt		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969	1967	1968	1969
Januari	—155	—192	203	200	377	497	45	185	700
Februari	87	28	160	—324	—247	153	—237	—219	313
Mars	—66	292	—1 036	755	880	483	689	1 172	—553
April	144	80	191	—114	123	301	30	203	492
Maj	77	209	180	675	872	950	752	1 081	1 130
Juni	308	128	346	—225	—79	327	83	49	673
Juli	191	194	—560	448	374	108	639	568	—452
Augusti	11	212	—210	—387	—216	—303	—376	—4	—513
September	220	70	65	686	953	128	906	1 023	193
Oktober	13	113	—146	—386	—485	—648	—373	—372	—794
November	36	126	—83	665	895	—235	701	1021	—318
December	260	358		65	—83		325	275	
12-månadersperioden t. o. m. november	985	1 521	—532	1 618	3 509	1 683	2 603	5 030	1 151

En avgränsning av kapitalmarknaden från den totala kreditmarknaden kan ta sikte antingen på de finansobjekt som normalt brukar hänföras till den långa marknaden eller på placerarnas institutionella karaktär. Skillnaden utgöres därvid normalt av affärsbankernas och riksbankens förvärv av långa obligationer, som räknas in i siffrorna för kapitalmarknaden definierad efter finansobjekt men ej vid en institutionell avgränsning. Vid en avgränsning av kapitalmarknaden efter finansobjektens art erhålles en nettokreditgivning under åren 1967—1969 på 11 700, 13 700 respektive 17 100 mkr. I detta fall har de totala placeringarna i aktier, förlagsbevis och långfristiga obligationer sammanförts med reversslånen hos kapitalmarknadsinstitutet. En institutionell avgränsning av kapitalmarknaden ger beloppen 9 600, 12 200 respektive 12 100 mkr för samma period. Allmänhetens förvärv av obligationer, förlagsbevis och aktier har här summerats med kapitalmarknadsinstitutets reverslånggivning och värdepappersförvärv. Definierad efter finansobjekt kom kapitalmarknaden att bidra med en större andel av det totala utbudet på den organiserade marknaden 1969 än 1968.

Kraftiga ökning av placeringar i långfristiga obligationer och förlagsbevis samt av aktier registrerades för 1969. De förra ökade från 8 700 mkr till 11 900 mkr, medan aktieemissionerna steg till ca 750 mkr efter minskningar under de närmast föregående åren. Kapitalmarknadsinstitutets reverslånggivning var ungefär oförändrad, 4 400 mkr, 1969.

Den lätta kreditpolitiken under 1967 och 1968 medförde stora placeringsökningar för *affärsbankerna*, främst vad gäller den del av deras kreditgivning som går till allmänheten. Med åtstramningen 1969 följde betydande förändringar, såväl

Tabell 4. Förändringar i bankernas likvida tillgångar

Mkr

	12-månadersperioden t. o. m. oktober		
	1967	1968	1969
<i>Påverkande faktorer</i>			
1. Total valutaserv	936	— 347	—2 682
2. Statens kassamässiga utgiftsoverskott	2 032	3 356	3 304
3. Statens upplåning exkl. lån hos riksbanken och affärsbankerna samt exkl. kortfristiga lån hos postbanken och allmänna pensionsfonden (ökn.-)	—572	—1 534	—1 076
4. Allmänhetens sedelinnehav (ökn.-)	—372	— 717	— 498
5. I riksbanken placerade investeringsfonder (ökn.-)	234	146	— 167
6. Övriga riksbankstransaktioner	— 57	— 325	— 417
7. Affärsbankernas nettoköp av hypoteksobligationer	1 382	555	2 220
8. Andra affärsbankstransaktioner	—200	62	12
9. Summa	3 383	1 196	696
<i>Affärsbankernas likvida tillgångar</i>			
10. Kassa, inhemska checkar och postremissväxlar	54	— 155	628
11. Nettofordran på inhemska banker	315	330	— 637
12. Upplåning i riksbanken (ökn.-)	150	— 116	—1 493
13. Dagslån gentemot riksgäldskontoret	90	— 109	489
14. Skattkammarväxlar	287	— 142	— 440
15. Nettofordran på utländska banker	1 118	— 123	—1 000
16. Summa 10—15	2 014	— 315	—2 453
17. Statsobligationer	642	1 113	413
18. Hypoteksobligationer	1 382	555	2 220
19. Summa 17—18	2 024	1 668	2 633
20. Summa (16+19)	4 038	1 353	180
<i>Postbankens och allmänna pensionsfondens korta nettofordringar</i>			
21. Korta nettofordringar gentemot banker	—454	— 93	276
22. Korta nettofordringar gentemot riksgäldskontoret	—201	— 64	240
23. Summa	—655	— 157	516

Anm. Positiva tal innebär ökning av de likvida tillgångarna, negativa innebär minskning.

för bankernas totala placeringsutveckling som för kreditgivningens fördelning på instrument och sektorer. Det totala kreditutbudet beräknas ha uppgått till endast ca 4 500 mkr 1969 mot 5 650 mkr 1968 som resultat av en kraftig utlåningsminskning under årets andra hälft. I linje med den förda kreditpolitiken låg även

Tabell 5. Affärsbankernas nettoställning gentemot riksbanken

Mkr

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1964	— 33	— 46	—258	—149	— 180	— 555	— 437	— 374	— 289	— 122	—419	— 189
1965	—162	—173	—260	— 61	— 591	— 965	— 359	— 208	— 545	— 506	—610	— 364
1966	—321	—364	—588	—319	— 803	— 533	— 194	— 182	— 438	— 187	—573	— 145
1967	—404	—426	—527	—369	— 311	— 320	29	10	— 69	29	—878	—1 465
1968	—266	—307	—790	—667	— 575	— 641	— 561	— 670	— 450	— 196	—510	— 848
1969	—421	—515	—621	—878	—1 757	—3 124	—2 028	—1 725	—1 316	—1 603	—969	— 880

Anm. Nettoställningen under en månad har beräknats som medeltal av de vid månadens fyra rapportdagar föreliggande differenserna mellan affärsbankernas tillgodohavanden på checkräkning i riksbanken och deras skuld till riksbanken för upptagna lån.

en markerad ökning av affärsbankernas förvärv av bostadsobligationer och statspapper. Den kraftiga expansionen av prioriterade placeringar inom ramen för en stagnerande totalutveckling åstadkoms genom en minskning av affärsbankernas direkta utlåning till allmänheten.

Avvecklingen av utestående bostadsbyggnadskrediter innefattade, som tidigare nämnts, stora avlyft framför allt i mars och juli. Detta medförde att affärsbankernas totala kreditgivning till bostadssektorn minskade med ca 400 mkr till 1 500 mkr under 12-månadersperioden t. o. m. november 1969 jämfört med motsvarande period 1968 trots en ökning av obligationsfinansieringen på ca 1 650 mkr till ca 2 000 mkr. Utlåningen till andra ändamål än bostadsbyggandet sjönk avsevärt under 1969. Under årets första hälft fortsatte en accelererande ökning av utlåningen exklusive bostadsbyggnadskrediter, medan inlåningen minskade under andra kvartalet. Det uppkomna utlåningsöverskottet hade sin motsvarighet i en kraftig försämring av affärsbankernas ställning gentemot riksbanken och följdes under andra halvåret av en markant nedgång i utlåningen. Inlåningen ökade långsammare under årets andra hälft än under senare delen av 1968. För 12-månadersperioden t. o. m. oktober uppgick den till ca 2 100 mkr mot 5 500 mkr för samma period 1968. Den hårda restriktiviteten under hösten beträffande utlåningen till andra ändamål än bostadsbyggandet gav till resultat en minskning av densamma från ca 3 500 mkr för 12-månadersperioden t. o. m. november 1968 till 1 700 mkr för motsvarande period 1969 (tabell 3).

Affärsbankernas likviditetstillväxt avtog under 1969. Härtill bidrog framför allt valutareservens kraftiga nedgång under våren och sommaren. Motverkande faktorer var bankernas stora köp av hypoteksbobligationer och det kraftiga statliga budgetunderskottet under andra halvåret som dock till en del finansierades genom upplåning på kapitalmarknaden. Allmänhetens sedelinnehav ökade något mindre än året innan, medan till skillnad från 1968 större belopp sattes in på än togs ut från investeringskonto i riksbanken. Nettoresultatet av samtliga påverkande fak-

Tabell 6. Obligations- och förlagslåneemissioner

Tecknade belopp. Mkr

Låntagare	1965	1966	1967	1968	1969
Staten	446 ¹	1 475	2 408 ⁶	4 150 ⁸	3 989 ¹⁰
Korta obligationer	—	600	1 374	1 300	—
Långa obligationer	400	450	550	2 075	3 400
Premieobligationer	46 ¹	—	259 ⁶	450 ⁸	284 ¹⁰
Sparobligationer	—	425	225	325	305
Hypoteksinstitut	2 387 ²	4 675 ⁵	4 563 ⁷	5 666	8 001 ¹¹
Bostadsinstitut	2 103 ³	4 181	3 823 ⁷	5 024	7 539 ¹¹
Kommuninstitut	104	221	359	277	184
Övriga	180 ⁴	273 ⁵	381	365	278
Övriga låntagare	1 063	1 009	1 983	1 786 ⁹	1 033
Industrier	598	679	1 488	1 381	728
Kommuner	290	240	275	315 ⁹	305
Banker	175	90	120	40	—
Utlandet	—	—	100	50	—
Summa	3 896	7 159	8 954	11 602	13 023

Dessutom konvertering ¹145 mkr, ²121 mkr, ³56 mkr, ⁴65 mkr, ⁵57 mkr, ⁶341 mkr, ⁷300 mkr, ⁸100 mkr, ⁹70 mkr, ¹⁰166 mkr, ¹¹292 mkr.

Ann. Sifferuppgifterna avser belopp, varom under respektive år avtal om försäljning träffats (tecknade belopp). I beloppen ingår även under tidigare år daterade lån.

torer blev en minskning av bankernas likviditetstillväxt från 1 353 mkr under 12-månadersperioden t. o. m. oktober 1968 till 180 mkr 1969 (tabell 4).

Även affärsbankernas ställning gentemot riksbanken försvagades starkt under 1969, och nettoskuld sättningen låg praktiskt taget genomgående på en högre nivå än vid motsvarande tidpunkt åren innan, även under de udda månaderna då omläggningen från oms till moms medförde ett minskat upplåningsbehov (tabell 5). Till åtstramningen bidrog att riksgäldskontoret fr. o. m. mars 1969 upphörde att ge dagslån till bankerna.

Obligationsmarknaden

Beloppet emitterade obligationer inklusive förlagsbevis och partialobligationer fortsatte att stiga kraftigt. Under 1969 tecknades totalt 13 000 mkr att jämföras med 11 600 mkr för 1968, 6 000 mkr 1964 och 3 000 mkr 1959. Fördelningen på låntagarkategorier för de senaste fem åren visas i tabell 6.

Tabell 7. Emissionsvillkor för långfristiga obligations- och förlagslån

Procent

Låntagare	1968—1969 11/10—27/2	1969 28/2—10/7	1969 11/7—31/12
Svenska staten	6,0	6,75	7,25
Kon. Sv. Stadshypotekskassa m. fl. (enhetslån i bostadshus)	6,0	6,75	7,25
Industrier			
obligationslån	6,25	7,0	7,5
förlagslån	8,0
Kommuner	6,25	7,0	7,5
Banker (förlagslån)
Riksbankens diskonto	5,0	6,0	7,0

Statens andel av marknaden var fortfarande hög om än något lägre än föregående år. Statsupplåningen skedde i form av långa räntebärande obligationslån samt av premie- och sparobligationslån medan under föregående år 1 300 mkr avsåg korta obligationer. Statsupplåningens omfattning nödvändiggjordes av budgetutvecklingen som resulterade i ett utgiftsoverskott för 1969 om 3 796 mkr (föregående år 3 370 mkr).

Det första långa statslånet som emitterades i januari, dvs. före den första diskonthöjningen, var ett 15 års fast lån till 6 % ränta bunden hela lånetiden. I juni emitterades det andra, som var ett 6,75 % lån med 10-årig löptid. Därefter emitterades två 7,25-procentiga lån, ett i augusti med 11-årig löptid och ett i november på 15 år. Det sistnämnda amorteras under lånets 10 sista år med 1/10 av lånebeloppet årligen. Det senaste statliga amorteringslånet emitterades 1957 och det dessförinnan 1937.

Ett *premieobligationslån* — 1969 års — bjöds ut i mars. Lånet, som uppgick till 450 mkr, var i första hand avsett för byte av 1959 års lån. Efter avslutad konvertering bjöds resterande del av lånet ut till försäljning.

Ett nytt *sparlån* emitterades i november. Lånets konstruktion var i stort sett densamma som för de tidigare sparlånen men löptiden var något förlängd. Lånet ger 7 1/2 % ränta i 7 1/4 år, då en bonus betalas, som gör att avkastningen för hela den gångna tiden blir 8 %. Vill innehavaren ha kvar sparobligationen, ger den 8 % under ytterligare 1 3/4 år. På den sammanlagda löptiden 9 år blir det insatta kapitalet därmed fördubblat.

Av *bostadsinstitutens* obligationer tecknades totalt under året 7 539 mkr (5 024 mkr), varav 90 % avsåg finansiering av bostadsfastigheter och 10 % kontors- och affärsfastigheter m. m. Under året tecknade och likviderade belopp fördelade sig på de olika instituten och per kvartal enligt följande sammanställning:

Teckningar

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1969
Stadshypotekskassan	1 166	247	1 574	917	3 904
Sigab	363	34	431	184	1 012
Spintab	177	139	291	259	866
Sv. Fastighetskredit	669	187	381	278	1 515
Gigab	110	27	67	38	242
	2 485	634	2 744	1 676	7 539

Likvider

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1969
Stadshypotekskassan	811	685	1 307	1 191	3 994
Sigab	363	25	430	184	1 002
Spintab	133	190	161	324	808
Sv. Fastighetskredit	666	184	384	293	1 527
Gigab	72	81	66	37	256
	2 045	1 165	2 348	2 029	7 587

Som framgår av siffrorna var det tecknade beloppet påtagligt större under första och tredje kvartalen, under vilka årets två räntehöjningar skedde, medan det under andra kvartalet endast tecknades totalt drygt 600 mkr. Likviderna fördelade sig jämnare över året även om första och tredje kvartalen dominerade också här.

Kommunsektorns totala andel av obligationsmarknaden blev något mindre 1969 än föregående år eller 489 mkr mot 592 mkr. Kommunernas direkta obligationsupplåning var beloppsmässigt ungefär densamma medan kommuninstitutens andel var lägre eller 184 mkr mot 277 mkr för 1968.

Obligationsemissionerna för *näringslivet* uppgick till 1 006 mkr att jämföras med 1 746 mkr under 1968. Industriobligationerna utgjorde 728 mkr (1 381 mkr).

Diskontohöjningarna i februari och juli med vardera 1 procentenhet motsvarades av höjningar med 3/4 respektive 1/2 procentenhet av emissionsräntorna för långa obligationer liksom för 10-årsbundna reverslåneräntor. Under året gällande emissionsräntor framgår av tabell 7. Samtliga emissioner skedde till parikurs.

Betalningsbalansen

Ett av de mest uppmärksammade inslagen i den svenska ekonomin under 1969 har varit ett fram till november praktiskt taget kontinuerligt valutautflöde. Under vart och ett av årets två första kvartal uppgick det till ca 850 mkr, medan valuta-utflödet under tredje kvartalet sjönk till knappt 300 mkr. Under oktober uppgick

Tabell 8. Betalningsbalansen

Mkr

	1:a halvåret		2:a halvåret		1968	1969
	1968	1969	1968	1969		
A. Löpande transaktioner						
1. Export enligt handelsstatistiken	12 269	14 211	13 134	15 024	25 403	29 235
2. Import enligt handelsstatistiken	12 894	14 773	13 622	15 662	26 516	30 435
1+2. Handelsbalans	— 625	— 562	— 488	— 638	— 1 113	— 1 200
3. Korrigering av handelsstatistiken	79	67	150	118	229	185
4. Sjöfartsnetto	924	835	1 034	1 050	1 958	1 885
5. Turistnetto	— 437	— 528	— 592	— 662	— 1 029	— 1 190
6. Övriga tjänster	— 416	— 496	— 343	— 404	— 759	— 900
7. Transfereringar	— 185	— 339	— 306	— 361	— 491	— 700
Summa A						
Bytesbalans	— 660	— 1 023	— 545	— 897	— 1 205	— 1 920
B. Kapitaltransaktioner						
1. Statliga kapitaltransaktioner	— 26	— 51	— 34	— 205	— 60	— 256
2. Värdepappershandel	— 10	— 129	20	— 21	10	— 150
3. Privata långfristiga lån	— 167	— 138	54	294	— 113	156
4. Direkta investeringar	69	— 308	241	— 77	310	— 385
5. Övriga privata kapitaltransaktioner	230	—	168	— 153	398	— 153
Summa B						
Kapitalbalans	96	— 626	449	— 162	545	— 788
C. Restpost	713	249	— 139	746	574	995
D. Bankernas utlandsställning						
1. Riksbankens guld och valutor	579	— 1 203	— 672	476	— 93	— 727
2. Affärsbankernas valutareserv	— 385	— 478	451	— 649	66	— 1 127
1+2. Valutareserven	194	— 1 681	— 221	— 173	— 27	— 1 854
3. Affärsbankernas tidsposition	— 45	281	— 14	— 140	— 59	141
Summa D	149	— 1 400	— 235	— 313	— 86	— 1 713

det till endast 75 mkr för att i november förbytas i ett valutainflöde på knappt 100 mkr, ett inflöde som fortsatte även under december. Ett valutautflöde av motsvarande omfattning har tidigare bara ägt rum en gång, nämligen under 12-månadersperioden från halvårsskiftet 1946—halvårsskiftet 1947 då riksbankens och affärsbankernas nettobehållning av guld och valutor minskade från knappt 2,7 miljarder kronor till drygt 600 mkr.

Till en början uppfattades valutautflödet på våren 1969 i allmänhet som en upprepning av vad som skedde i samband med punddevalveringen i november 1967 och alltså som ett temporärt inslag. Uppgifterna om andra viktiga poster i betalningsbalansen som successivt blev klara tydde emellertid på att en reell förändring hade ägt rum i fråga om den svenska betalningsbalansens utfall, genom att kapitalbalansen blev kraftigt negativ. De första siffrorna tydde sålunda på att kapitalbalansen under första halvåret hade resulterat i ett underskott av storleksordningen 850 mkr, en siffra som senare har nedjusterats, som framgår av tabell 8. Även om sålunda underskottet i kapitalbalansen endast motsvarar knappt hälften av valutautflödet under 1969, så har den dock relativt sett spelat en mycket större roll, genom att tidigare års upprepade inflöde av kapital nu förbytt i ett utflöde, och nettoförändringen mellan år 1968 och 1969 kan uppskattas till närmare 1 1/2 miljard kronor som framgår av nedanstående tablå.

	1965	1966	1967	1968	1969
Bytesbalans	—1 307	—1 271	— 749	—1 205	—1 920
Kapitalbalans	334	1 062	619	545	— 788
Restpost	1 046	697	— 65	574	995
Utlandsställning	73	488	— 195	— 86	—1 713
Grundbalans	—1 036	— 453	— 255	— 598	—2 585

I tablån har begreppet »grundbalans» införts, ett i många länder ofta använt mått på den reella utvecklingen av utrikes betalningar. Grundbalansen är summan av bytesbalansen, de statliga kapitaltransaktionerna och de långfristiga privata kapitaltransaktionerna och tanken med denna definition kan schematiskt sägas vara att sammanfatta de transaktioner för vilka balans bör föreligga på längre sikt.

Som framgår av tablån föranleddes valutautflödet förutom av den försämrade kapitalbalansen även av ett betydande underskott i bytesbalansen (se även tabell 8). Detta ökade starkt i jämförelse med 1968 och bytesbalansen visade därmed för femte året i följd ett betydande underskott. På grund av bristande rapportering för vissa löpande intäkter torde visserligen det angivna underskottet ha varit större än det verkliga. Även om hänsyn tas till detta redovisningsbortfall, vilket av finansdepartementet uppskattas till 800 mkr för 1969, kvarstod likväl ett avsevärt reellt underskott i bytesbalansen.

Den redovisade restposten uppgick efter justering för ett antaget redovisningsbortfall till ett ungefär lika stort belopp som föregående år och bidrog sålunda i och för sig inte till valutautflödet 1969. Det är emellertid inte möjligt att närmare fastställa i vad mån restposten påverkades av betalningsförskjutningar i ena eller

Tabell 9. Utrikeshandeln

Mkr

	Export			Import			Import- (---) resp. export- (+) överskott		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969	1967	1968	1969
Januari .	1 794	1 793	2 327	2 200	2 341	2 533	-406	-548	-206
Februari .	1 784	2 019	2 071	1 964	2 211	2 188	-180	-192	-117
Mars ...	1 820	2 202	2 406	1 962	2 129	2 493	-142	+ 73	- 88
April ...	2 074	1 921	2 202	1 989	2 074	2 459	+ 85	-153	-257
Maj	1 982	2 220	2 552	1 981	2 220	2 436	+ 1	—	+116
Juni	2 324	2 114	2 655	1 946	1 919	2 660	+378	+195	- 5
Juli	1 657	1 884	2 290	1 733	1 908	2 392	- 76	- 24	-102
Augusti .	1 668	1 919	2 169	1 996	2 083	2 154	-328	-164	+ 15
September	1 931	2 307	2 513	2 135	2 362	2 856	-204	- 55	-343
Oktober .	1 995	2 391	2 602	2 085	2 529	2 842	- 90	-138	-240
November	2 085	2 400	2 815	2 303	2 432	2 708	-218	- 32	+107
December	2 308	2 233		2 025	2 308		+283	- 75	
Kvartal 1	5 398	6 014	6 805	6 126	6 681	7 214	- 728	-667	-409
2	6 380	6 255	7 406	5 916	6 213	7 559	+464	+ 42	-153
3	5 256	6 110	6 975	5 864	6 353	7 408	-608	-243	-433
4	6 388	7 024		6 413	7 269		- 25	-245	
Summa	23 422	25 403	29 235 ¹	24 319	26 516	30 435 ¹	-897	-1 113	-1 200 ¹

¹ Prognos.

andra riktningen, då nuvarande tillgång på statistiskt underlag inte medger en närmare analys. Det kan dock förmodas, att under större delen av året svenska importörer i minskad utsträckning utnyttjade tyska handelskrediter och att en viss eftersläpning förekom vid hemtagning av likvider från detta land. Dylika tidsförskjutningar påverkar restposten i negativ riktning. Samma verkan hade de brittiska bestämmelserna om deposition under 6 månader av 50 % (40 % från nov. 1969) av värdet för vissa importvaror omfattande tillsammans ca hälften av importen. Det kan antas att värdet av depositionerna avseende importen från Sverige ökade under 1969 med drygt 400 mkr varav ca 50 mkr transfererades härifrån och därför ingår i de privata kapitaltransaktionerna i betalningsbalans-tabellen. Även om en del av restbeloppet troligen finansierades av engelska importörer kan det förmodas att en avsevärd del av finansieringen skedde genom en förlängning av kredittiden för svenska leveranser. Beloppet härav kan uppskattningsvis ha rört sig om ca 200 mkr och ingår i restposten, som därigenom påverkades i negativ riktning. Då som nämnts restposten — efter justering — uppgick till ett relativt litet belopp av ungefär samma storleksordning som föregående år synes de förskjutningar i betalningsterminerna som ägde rum i den ena riktningen ha kompenseras av förskjutningar i den andra. I varje fall ger de hittills tillgängliga uppgifterna icke skäl för antagandet om betydande nettoeffekter av förskjutningar i utrikesbetalningarna under 1969, som skulle förklara valutaförlusten.

Diagram I. Utrikeshandeln
12-månadersuppgifter

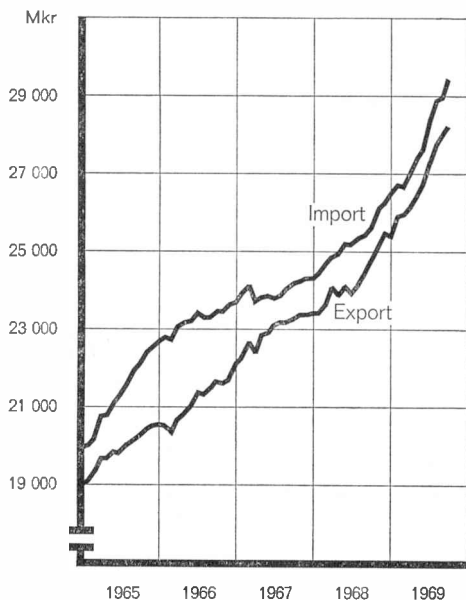
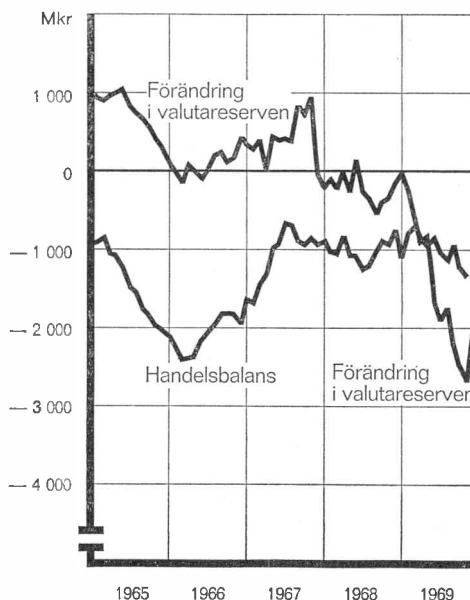

Diagram K. Handelsbalans
och valutaserv
12-månadersuppgifter

Bytesbalansen

Handelsbalansen beräknats ha resulterat i ett underskott på 1 200 mkr under 1969 mot 1 113 mkr 1968 eller en obetydlig förändring mellan åren. Både exportvärdet och importvärdet ökade mycket kraftigt eller med 15 %. Under första halvåret ökade exportvärdet något mer (15,8 %) än importvärdet (14,6 %) (tabell 9).

Särskilt stora ökningar av exportvärdet noterades för livsmedel (31 % under januari—oktober) och kemikalier (18 %). Bilexporten ökade med 16 %, trots att antalet exporterade bilar sjönk med 3 %. Ökningen av importvärdet var störst för järn och stål (36 %), bilar (25 %), kläder (28 %), elektriska maskiner och apparater (23 %) samt icke-elektriska maskiner och apparater (17 %). Importvärdet för mineralolja minskade med 7 %, medan kvantiteten av samma vara ökade med 9 %.

Exporten till övriga EFTA-länder ökade under januari—oktober med 10 %; större avvikelser från detta genomsnitt registrerades för Finland +34, Danmark +22, Norge —1 medan importen från dessa länder ökade med 22 % (Finland +49). Exporten till EEC ökade med 17 % (Frankrike +32) och importen från EEC med 15 %. Exporten till USA minskade med 6 %, medan importen från samma land ökade med 7 %. Exporten till u-länder ökade med 13 % men importen från dessa länder ökade endast 2 %.

Statistiska centralbyråns indextal för utrikeshandeln pris- och volymutveckling visar en höjning av exportprisnivån med i genomsnitt 2 % under de tre första

kvartalen 1969 och en genomsnittlig höjning av importprisnivån med 1 %, med en enprocentig förbättring av terms of trade till följd. Exportvolymen låg under de tre kvartalen 12 % högre och importvolymen 14 % högre än under samma period föregående år.

Posten »Korrigerig av handelsstatistiken» innehåller rabatter i samband med oljeimporten, uppskattade till 185 mkr mot 236 mkr 1968, fisk som från svenska fiskefartyg sålts i utländska hamnar för ca 70 mkr, nettot av återinförsel och återutförsel på omkring —65 mkr (—76 mkr föregående år) samt icke-monetärt guld för ca —5 mkr. Tillsammans ger detta för posten i sin helhet ett netto på +185 mkr mot +229 mkr 1968.

Sjöfartsnettot beräknas ha sjunkit med 73 mkr till 1 885 mkr 1969 från 1 958 mkr 1968.

Den svenska handelsflottan omfattade vid slutet av november ett tiotal färre fartyg än vid årets början men var ungefär lika stor i tonnage räknat, medan fartygsuppläggningar på grund av fraktkostnad var genomgående betydligt lägre än under 1968. Fraktmarknaden präglades av en mycket hög aktivitet.

Rederiernas intäkter vid utrikes sjöfart uppgick enligt statistiska centralbyråns kvartalsstatistik till 2 665 mkr under årets tre första kvartal eller 51 mkr mer än under motsvarande tid 1968. Kostnaderna ökade samtidigt med 128 mkr till 1 488 mkr. Inseglingsnettot blev därmed 1 177 mkr mot 1 254 mkr för de tre kvartalen 1968. För fjärde kvartalet har räknats med ungefär samma netto som för tredje kvartalet. Efter tillägg av övriga ingående poster erhålles ett sjöfartsnetto, beräknat på kvartalsstatistiken, för hela 1969 på 1 835 mkr mot 1 910 mkr 1968. Sedan statistiska centralbyråns årsstatistik för 1968 blivit klar, har sjöfartsnettot för detta år fått uppjusteras med 48 mkr till 1 958 mkr. Skillnaden beror på att årsstatistiken i princip avspeglar faktiska prestationer, medan korttidsstatistiken baseras på under perioden erlagda likvider. På grund av upplysningar från rederierna har det beräknats att även sjöfartsnettot för 1969 bör ligga högre än vad kvartalsstatistiken anger. I betalningsbalansen har därför preliminärt införts ett sjöfartsnetto på 1 885 mkr för 1969.

Turistnettots utveckling mot allt högre underskott fortsatte även under 1969.

Svenska turisternas uppehållskostnader utomlands ökade under januari—oktober med 16 % mot en ökning med 12 % under hela 1968. En likartad utveckling under årets sista två månader skulle ge utgifter för hela året på 1 840 mkr mot 1 593 mkr 1968 och 1 484 mkr 1967.

Intäkterna från utländska besökare i Sverige ökade under samma period ovanligt kraftigt med 15 % mot oförändrade intäkter mellan 1967 och 1968. För hela året kan räknas med intäkter på 650 mkr mot 564 mkr de båda föregående åren.

Nettounderskottet har därmed beräknats till ca 1 190 mkr för 1969 mot 1 029 mkr 1968 och 920 mkr 1967.

Övriga tjänster, som omfattar kapitalavkastning, försäkringsbetalningar, provisioner, licensavgifter, entreprenadarbeten m. m., resulterade enligt till riksbanken lämnade rapporter i ett underskott på 669 mkr under de tre första kvartalen mot

563 mkr under motsvarande period 1968. Utgifterna ökade enligt denna statistik med 21 % och inkomsterna med 22 %. Utgifterna för hela året har uppskattats till 2 875 mkr och inkomsterna till 1 975 mkr, vilket ger ett underskott på 900 mkr mot 759 mkr 1968.

Transfereringar av privat natur till utlandet uppgick till 148 mkr under de tre första kvartalen 1969 mot 113 mkr samma tid 1968. Privata transfereringar till Sverige uppgick till 35 mkr mot 31 mkr 1968, och nettot blev för de tre kvartalen —113 mkr mot —82 mkr under samma tid 1968. För hela året har räknats med privata transfereringar till utlandet på 200 mkr och från utlandet på 47 mkr, mot 163 mkr resp. 43 mkr 1968.

De offentliga transfereringarna till utlandet har för 1969 beräknats till 550 mkr mot 373 mkr föregående år. Häri ingår dels gåvobistånd till utvecklingsländer med ca 370 mkr 1969 mot 290 mkr 1968, dels en nedskrivning med 100 mkr den 1 januari 1969 av svenska statens kredit till Finland.

Nettot för transfereringarna blir därmed — 700 mkr för 1969 mot — 491 mkr för 1968.

Bytesbalansen resulterade enligt de preliminära beräkningarna i ett underskott på 1 920 mkr mot 1 205 mkr 1968.

För att kompensera en iakttagen försämring av redovisningen av främst »övriga tjänster» har en korrigeringspost till bytesbalansen införts i finansdepartementets och konjunkturinstitutets presentationer av betalningsbalansen. Om denna korrigeringspost införes även i riksbankens tabell förändras bytesbalansen enligt följande tablå:

	1967	1968	1969
Redovisad bytesbalans	— 749	—1 205	—1 920
Korrigeringspost	600	700	800
Korrigerad bytesbalans	— 149	— 505	—1 120

Kapitaltransaktioner

Statliga kapitaltransaktioner medförde under 1969 ett nettokapitalutflöde på 256 mkr mot ett utflöde på 60 mkr föregående år.

Utbetalningar på biståndskrediter uppgick till 91 mkr mot 57 mkr 1968 och bidragen till IDA till 139 mkr mot 21 mkr 1968. Av sistnämnda post utgjorde 51 mkr ett fördröjt bidrag från 1968 som kom att utbetalas först i januari 1969. Under året förföll till inlösen två obligationslån på tillsammans 130 mkr som svenska staten upptog i Schweiz 1954.

Amorteringar på den svenska statens krediter till Danmark, Finland och Norge inflöt med 22 mkr mot 27 mkr 1968, varjämte fordran på Finland minskade med ytterligare 100 mkr genom den nedskrivning av krediten med detta belopp, som enligt riksdagens beslut skedde den 1 januari 1969 (tabell 10).

Värdepappershandeln med utlandet i utelöpande aktier och obligationer bestod under de tre första kvartalen 1969 enligt bankinspektionens statistik av import av värdepapper för 637 mkr och export för 494 mkr eller ett nettokapitalutflöde på

Tabell 10. Svenska statens krediter till utlandet

Mkr

		Ursprungligt lånebelopp	Utbetalt under 1969	Återbetalt under 1969	Utestående ultimo 1969	Beviljat, ännu ej utbetalt belopp
Danmark 1948	159,4	—	4,8	80,9	—
Etiopien 1968	30,0	8,3	—	13,4	16,6
 1969	23,5	5,0	—	5,0	18,5
Finland 1949	455,1	—	111,4	200,9	—
Indien 1964	24,0	—	—	24,0	—
 1966	24,0	8,3	—	17,2	6,8
 1968	45,0	1,0	—	1,0	44,0
 1968	30,0	0,9	—	0,9	29,1
Kenya 1968	19,0	4,0	—	4,0	15,0
Norge 1950	125,0	—	5,2	61,3	—
Pakistan 1966	25,0	8,3	—	21,1	3,9
 1967	9,1	1,4	—	6,3	2,8
 1968	26,0	14,8	—	26,0	—
Sudan 1966	35,0	1,9	—	27,2	7,8
Tanzania 1965	10,0	—	—	10,0	—
 1967	4,0	1,0	—	3,2	0,8
 1967	30,0	7,2	—	14,3	15,7
 1969	78,0	19,3	—	19,3	58,7
 1969	15,0	—	—	—	15,0
Tunisien 1963	6,0	—	—	6,0	—
 1965	6,0	—	—	3,8	2,2
 1967	15,0	4,7	—	7,4	7,6
 1969	26,0	5,1	—	5,1	20,9
Turkiet 1958	3,9	—	0,4	—	—
 1963	26,0	—	—	26,0	—
	Summa		91,3	121,8	584,3	265,4

143 mkr mot ett nettoutflöde på 50 mkr under motsvarande tid 1968. Efter vissa korrigeringar för amorteringar på svenska obligationslån emitterade i utlandet och för förändringen i affärsbankernas innehav av utländska obligationer, som i stället ingår i affärsbankernas tidsposition, erhålles ett nettokapitalutflöde på 142 mkr i år mot ett nettoinflöde på 3 mkr under samma tid 1968. För fjärde kvartalet har antagits ett relativt obetydligt negativt netto och för hela 1969 erhålles därmed ett nettokapitalutflöde på grund av värdepapperstransaktioner på 150 mkr mot ett nettoinflöde på 10 mkr 1968.

Privata långfristiga lån, som under 1968 medförde ett nettokapitalutflöde på 113 mkr vände under 1969 till ett nettokapitalinflöde på preliminärt 156 mkr.

Svensk bruttoupplåning utomlands uppgick under första halvåret till 280 mkr, 200 mkr mer än under första halvåret 1968, medan amorteringar på sådana lån

med 343 mkr låg 100 mkr högre än ett år tidigare. En viss ökning av utländska lån i Sverige till 86 mkr gjorde att nettot för första halvåret blev obetydligt avvikande från föregående år med —138 mkr mot —167 mkr.

Under tredje kvartalet upptogs lån i utlandet på 300 mkr medan amorteringarna uppgick till 85 mkr. För andra halvåret har räknats med nya lån på 390 mkr och amorteringar på 94 mkr och för hela året därmed nya lån på 670 mkr och amorteringar på 437 mkr.

Detta innebär ett netto för privata lån under andra halvåret på + 294 mkr mot + 54 mkr under andra halvåret 1968.

Direkta investeringar i utlandet ökade kraftigt under 1969.

Tillstånd till sådana investeringar hade under första halvåret lämnats till ett sammanlagt belopp på 945 mkr som översteg tillståndsgivningen under något tidigare helår. Efter riksbankens valutapolitiska åtgärder minskade tillståndsgivningen. Utnyttjandena av tillstånden, som naturligen sker något senare än tillståndsgivningen, uppgick under första halvåret till 680 mkr enligt senaste uppgifter mot 491 mkr under första halvåret 1968. Preliminära uppgifter för tredje kvartalet visar på utnyttjande av drygt 200 mkr och fjärde kvartalet översteg också 200 mkr, medan dessa två kvartal tillsammans gav 200 mkr 1968. För hela 1969 kommer man därmed upp i utförda direktinvesteringar på 1 148 mkr mot 691 mkr under föregående år.

Upphörda svenska direktinvesteringar i utlandet, som låg på drygt 150 mkr under 1966 och 1967, sprang på grund av vissa engångstransaktioner upp till 462 mkr 1968. Preliminär statistik för 1969 visar en återgång till den tidigare nivån med 169 mkr.

Utländska investeringar i Sverige var under första halvåret med 394 mkr något högre än under motsvarande period 1968 (295 mkr) men sjönk under andra halvåret något till 296 mkr mot 385 mkr under andra halvåret 1968.

Upphörda utländska investeringar i Sverige avvek inte särskilt mycket mellan de två åren. Preliminärt beräknas de till 96 mkr 1969 mot 141 mkr 1968.

Nettoresultatet av direktinvesteringar i båda riktningar blev enligt de preliminära beräkningarna ett nettokapitalutflöde på 385 mkr under året, fördelat på 308 mkr under första och 77 mkr under andra halvåret, att jämföra med ett nettokapitalinflöde på 310 mkr under 1968, fördelat på 69 mkr under första och 241 mkr under andra halvåret.

Uppgifter om *övriga privata kapitaltransaktioner* hämtas delvis ur riksbankens valutastatistik. Denna del består bl. a. av vissa korta importkrediter, hemtagning till utlandet av valutautlåningars tillgångar i Sverige, fastighetsköp i utlandet och importdepositioner i Storbritannien, vilka gjorts av svenska exportörer. Denna del har beräknats medföra ett nettokapitalutflöde på ca 200 mkr under 1969.

Dessutom ingår vissa kapitaltransaktioner som beräknas av statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet. Kreditgivningen i samband med fartygsexport från svenska varv har beräknats innebära en kapitalexport på 136 mkr 1969 mot en kapitalimport på 175 mkr föregående år. Leveranskrediter vid import av fartyg

och flygplan har uppskattats till ett kapitalinflöde på 103 mkr 1969 mot 125 mkr 1968. Skillnaden mellan registrerade importvärden och erlagda likvider för data- och hålkortsmaskiner beräknas ha varit ungefär lika stor som föregående år, då dessa transaktioner innebar ett kapitalinflöde på 158 mkr. Slutligen ingår en uppskattad export av kortfristigt kapital på ca 50 mkr avseende försenade hemtagningar av betalningar för sjöfartstjänster. 1968 var motsvarande belopp 48 mkr.

Summan av »övriga privata kapitaltransaktioner» ger ett kapitalutflöde på 153 mkr mot ett kapitalinflöde på 398 mkr 1968.

Kapitalbalansen visar, även om uppgifterna för andra halvåret i hög grad vilar på uppskattningar, som i vissa fall kan komma att revideras högst väsentligt, otvetydigt på en kraftig omsvängning från de kapitalinflöden på 1 062 mkr, 619 mkr och 545 mkr som registrerats under åren 1966—1968 till ett uppskattat kapitalutflöde på 788 mkr under 1969, fördelat på ett utflöde på 626 mkr under första halvåret (inflöde 96 mkr 1968) och ett utflöde på 162 mkr under andra halvåret (inflöde 449 mkr 1968).

Restposten

Summan av de löpande transaktioner och kapitaltransaktioner som registreras i betalningsbalansen representerade enligt de preliminära beräkningarna ett valuta-utflöde på 2 708 mkr under 1969. Den faktiska minskningen av bankernas nettofordringar på utlandet uppgick till 1 713 mkr. Restposten i betalningsbalansen blev sålunda plus 995 mkr mot plus 574 mkr föregående år och minus 65 för 1967.

Den här redovisade restposten omfattar även den ovan omtalade korrigeringsposten till bytesbalansen. Om denna särredovisas, återstår en rensad restpost på +195 mkr för 1969 mot —126 mkr för 1968 och —665 mkr för 1967.

Bankernas utlandsställning

Valutareserven hade under november och december 1967 undergått en mycket kraftig minskning, vilken därefter upphörde. Vid slutet av oktober 1968 hade valutareserven ökat med drygt 600 mkr, innan en ny kraftig minskning inträffade under årets sista två månader med över 600 mkr. Denna gång fortsatte valutautflödet även efter årsskiftet, och första kvartalet 1969 medförde en minskning av valutareserven med 850 mkr. Under andra kvartalet blev nedgången i det närmaste lika stor med 831 mkr. Därefter avsaknade valutautflödet något med 289 mkr under tredje kvartalet. Under oktober noterades en minskning med 75 mkr och under november en ökning av valutareserven med 92 mkr. Även december resulterade i en mindre ökning, enligt preliminära rapporter uppgående till 99 mkr.

För hela 1969 innebar detta en nedgång i den svenska valutareserven på 1 854 mkr (tabell 11).

Tabell 11. Bankernas utlandsställning

Mkr

	Riksbanken		Affärsbankerna		Valutarenserven (1+2+3)		Bankernas utlandsställning (4+5)	
	Guld och valutor	Ställning gentemot IMF	Avista- till- gångar	Tids- position	Ställ- ning	12-mån- förändr.	Ställ- ning	12-mån- förändr.
	1	2	3	4	5	6	8	
1964 dec.	4 476	453	576	181	5 505	1 019	5 686	947
1965 »	4 207	737	678	137	5 622	117	5 759	73
1966 »	4 380	855	733	279	5 968	346	6 247	488
1967 »	3 513	717	1 528	294	5 758	— 210	6 052	— 195
1968 »	3 287	850	1 594	235	5 731	— 27	5 966	— 86
1969 jan. ...	3 282	848	1 409	318	5 539	— 255	5 857	— 286
febr. ...	3 076	804	1 215	332	5 095	— 609	5 427	— 598
mars ...	3 055	731	1 095	415	4 881	— 901	5 296	— 836
april ...	3 029	728	1 245	364	5 002	— 825	5 366	— 741
maj ...	2 661	640	1 273	365	4 574	—1 661	4 939	—1 538
juni	2 309	625	1 116	516	4 050	—1 902	4 566	—1 635
juli	2 115	625	1 506	318	4 246	—1 750	4 564	—1 567
aug. ...	2 337	577	1 120	323	4 034	—2 208	4 357	—2 050
sept. ...	2 109	568	1 084	333	3 761	—2 483	4 094	—2 261
okt.	2 570	554	562	369	3 686	—2 682	4 055	—2 443
nov. ...	2 831	538	409	364	3 778	—2 082	4 142	—1 952
dec.	2 887	523	467	376	3 877	—1 854	4 253	—1 713

¹ Preliminära uppgifter.

Riksbankens innehav av guld och valutor minskade kontinuerligt från 4 137 mkr vid årsskiftet till 2 740 mkr ultimo juli. Därefter ökade riksbankens valutor till 3 410 vid slutet av december.

Återflödet av valutor till riksbanken under hösten skedde samtidigt med en minskning av affärsbankernas avistabehållningar och får huvudsakligen sättas i samband med riksbankens ändrade föreskrifter rörande rätten till räntegottgörelse på valutainlånnings tillgodohavande på valutakonto i svensk bank. Affärsbankernas avistabehållningar steg kraftigt under 1967 till en nivå av över 1 500 mkr netto eller närmare 1 000 mkr högre än under de föregående åren. Vid ingången av 1969 var beloppet 1 594 mkr, vid halvårsskiftet 1 116 mkr och den sista september 1 084 mkr. Under oktober minskade denna behållning med 522 mkr och under resten av året med ytterligare 95 mkr. För hela 1969 innebär detta en minskning med 1 127 mkr.

Affärsbankernas tidsposition förbättrades under första halvåret med 281 mkr men försämrades under andra halvåret med 140 mkr med en förbättring under hela 1969 på 141 mkr till följd, att jämföra med en försämring på 59 mkr under 1968.

Valutamarknaden

Det relativa lugn som inträdde på valutamarknaderna efter tiogrubbens överläggningar i Bonn i november 1968 fortsatte i stort sett de första månaderna 1969. Den bristande balansen i betalningarna länderna emellan, liksom tidvis rekordhöga räntor på eurodollarmarknaden kom emellertid att även under 1969 periodvis medföra stora påfrestningar på valutamarknaderna. Oron koncentrerades huvudsakligen kring franska francen och tyska marken med fortsatta franska underskott och tyska överskott i handelsbalansen som fundamentala orsaker. Dessa förhållanden i förening med bl. a. politisk osäkerhet på våren i samband med folkomröstningen i Frankrike och president de Gaulles avgång medförde tidvis rykten om devalvering av den franska francen och kapitalflykt från Frankrike. Å andra sidan uppstod vid olika tillfällen rykten om revalvering av den tyska marken, inte minst inför parlamentsvalen på hösten med åtföljande valutainströmning till Tyskland, vilket förorsakade ett motsvarande tryck på flera andra valutor.

I augusti devalverades den franska francen. Efter de tyska valen i september släpptes markkursen fri vilket resulterade i höjda kurser på marken och i slutet av oktober revalverades den tyska valutan formellt.

Dessa åtgärder medförde ett märkbart lugnare klimat på valutamarknaderna mot slutet av året.

Guldpriset på London-marknaden vid s. k. fixing har under året fluktuerat mellan 35,00 och 43,8250 dollar per ounce. Marknaden har i stort sett varit lugn och någon större inverkan av den tidvis återkommande valutaoron har inte kunnat förmärkas. De första månaderna av året var pristendensen stigande men från omkring slutet av maj kan tendensen i stort sett sägas ha varit fallande. Speciellt påtaglig var denna utveckling under november, då ett markant prisfall satte in, och den lägsta noteringen, 35,00 dollar per ounce, nåddes i början av december. Detta är den lägsta noteringen sedan den fria guldmarknaden öppnades i april 1968 efter guldpoolens upplösning och för övrigt det lägsta värdet sedan början av 1958. Bland orsakerna till denna utveckling kan pekas på de höga eurodollarräntorna som gjorde guld till ett mindre attraktivt placeringsobjekt, beslutet vid valutafondens årsmöte om aktivering av SDR samt de lugnare förhållandena på valutamarknaderna, som inträdde efter den tyska revalveringen. Dessa faktorer torde ha föranlett ett nettoutbud av spekulativt guld. Enligt pressuppgifter lär även Sydafrika ha avyttrat icke obetydliga kvantiteter guld.

Oaktat att åtgärderna i Förenta Staterna för att dämpa inflationen och förbättra betalningsbalansen inte medförde några påtagliga resultat, utvecklades den *amerikanska dollarn* i stort sett gynnsamt. Detta kan framför allt tillskrivas de på grund av bl. a. den strama amerikanska kreditpolitiken starkt stegrade räntorna på eurodollarmarknaden, vilket medfört efterfrågan på dollar.

Pund sterling visade under de första månaderna 1969 en relativt fast tendens. I samband med de politiska händelserna i Frankrike i slutet av april utsattes emellertid pundet för stark press, vilken accentuerades i början av maj av spekulation

i en tysk revalvering, och pundkursen gentemot dollar föll till strax över den nedre marginalkursen. Efter det tyska beslutet att inte revalvera steg dock kursen något och trots att någon mer anmärkningsvärd förbättring av Storbritanniens handelsbalans ej skedde höll sig pundet relativt väl uppe fram till den franska devalveringen i början av augusti. Oron i samband härmed ökade åter trycket på pundet och kursen föll till sin lägsta nivå sedan november 1968. Sedan handelsbalansen från och med augusti visat en påtaglig förbättring och utsikterna för Storbritanniens ekonomi även på lite längre sikt bedömts som ljusare, har pundets ställning sedan september avsevärt förbättrats. Frisläppandet av kursen på tyska mark i slutet av september och den formella revalveringen av den tyska valutan i slutet av oktober bidrog också i hög grad härtill.

De första månaderna av året fram till i slutet av april låg den *tyska marken* under pariteten mot dollar beroende på en av myndigheterna stimulerad såväl kort- som långfristig kapitlexport, vilken t. o. m. översteg överskottet i de löpande betalningarna. En markant omsvängning skedde i slutet av april i samband med osäkerheten inför den politiska utvecklingen i Frankrike, vilken i förening med rykten om markens revalvering i början av maj medförde en mycket stark valutainströmning till Tyskland och dollarkursen föll till den nedre marginalkursen. Sedan det från tyskt håll officiellt meddelats att någon revalvering ej skulle ske och centralbankerna vid BIS's månadmöte enats om åtgärder för att i viss utsträckning vända kapitalströmmen, steg dollarkursen till omkring pariteten, där den låg fram till den franska devalveringen i början av augusti. I samband härmed uppstod förnyade revalveringsrykten och dollarkursen föll ånyo. I september tilltog spekulationen inför det tyska parlamentsvalet i slutet av månaden. Efter valet meddelades att man beslutat att t. v. inte iaktta gällande marginalkurser. Dollarkursen tilläts därefter successivt falla och den 26 oktober revalverades marken. Den nya paritetskursen för dollar fastställdes till 3,66 mark per dollar, dvs. 8,5 % lägre än den tidigare paritetskursen, som var 4,00 mark per dollar. Detta innebär en revalvering av marken med 9,29 %. Under trycket av ett kontinuerligt kapitalutflöde låg dollarkursen därefter till årets slut i stort sett vid eller något under den övre marginalkursen.

Det något förbättrade läge för *franska francen* som inträdde efter överläggningarna i Bonn i november 1968, fortsatte i stort sett fram till mitten av april. Såsom ovan nämnts medförde oron bl. a. i samband med folkomröstningen och de Gaulles avgång i slutet av april ett starkt tryck på francen. Härtill bidrog även att handelsbalansen icke visat några tecken till förbättring. Spekulation i en uppskrivning av tyska marken och eventuellt andra paritetsjusteringar i början av maj drabbade särskilt francen. Även om läget blev lugnare från mitten av maj och under sommaren var francen dock svag med dollarkursen omkring övre marginalkursen och valutaoutflödet fortsatte.

Den 10 augusti devalverades francen. Pariteten gentemot dollar höjdes från 4,93706 till 5,55419 francs per dollar, eller med 12,5 %. Ändringen betyder en devalvering av francen med 11,11 %. Efter devalveringen skedde ett visst valutaåterflöde och dollarkursen låg till framemot slutet av september under den nya

paritetskursen. Den tilltagande spekulativen i en tysk revalvering gjorde emellertid förbättringen kortvarig och francen försvagades åter till följd av ett förnyat valuta-utflöde. Efter revalveringen av marken förbättrades även francen.

I likhet med flera andra valutor kunde den *svenska kronan* inte undgå att påverkas av den periodvis återkommande oron på valutamarknaderna och framför allt av förväntningarna om en uppskrivning av den tyska marken med ett tidvis starkt valuta-utflöde som följd. Det successivt uppskruvade ränteläget utomlands bidrog här till. Kronan visade på grund härav en relativt svag tendens. Efter den tyska revalveringen i oktober skedde ett mindre återflöde av valutor.

De av riksbanken i enlighet med bestämmelserna i det Europeiska monetära avtalet fastställda marginalkurserna för US-dollar var under året oförändrade, nämligen 5,1350 köpkurs och 5,2125 säljkurs.

Internationellt finansiellt samarbete

De tillägg till och ändringar i *Internationella valutafondens (IMF)* stadga avseende införandet av *särskilda dragningsrätter (SDR)* samt vissa ändringar i fondens dittillsvarande bestämmelser och praxis som fondens styrelse beslöt under 1968 trädde i kraft den 29 juli 1969, då erforderligt antal medlemsländer representerande föreskriven röststyrka meddelat sitt godkännande. Frågan om tilldelning av SDR förelades, efter föreskriven beredning av fondens verkställande direktör och direktion, fondens styrelse vid årsmöte i Washington den 29 september—3 oktober 1969. Beslut fattades om tilldelning av SDR under en basperiod av tre år enligt en formel, som skall resultera i en tilldelning av sammanlagt 9,5 miljarder dollar under basperioden, fördelade med 3,5 miljarder dollar den 1 januari 1970 och 3,0 miljarder dollar den 1 januari 1971 resp. 1 januari 1972. Tilldelningen till de enskilda medlemsländerna skall grundas på kvoterna dagen före tilldelningsdagen. Totalbeloppet kan ändras om fonden erhåller nya medlemmar, som också ansluter sig till systemet med särskilda dragningsrätter. Basperioden för tilldelning av SDR skall normalt vara fem år. Fonden är dock oförhindrad att besluta om annan period. Valet av en treårig basperiod för den första tilldelningen av SDR grundades på att rådande förhållanden försvårade överblicken av en så lång period som fem år. Ovisshet rådde om trenden i förhållandet mellan reservbehov och internationella betalningar skulle fortsätta eller vända. En annan svårighet var ovissheten om reservvalutaländernas betalningsbalanser. Ytterligare en anledning till återhållsamhet var brist på erfarenhet av framtidsbedömning på detta nya område.

Enligt beslut den 30 december 1969 av direktionen i valutafonden har tills vidare fastställts de riktlinjer som fonden skall tillämpa vad beträffar guldköp från Syd-Afrika. Enligt dessa riktlinjer kan Sydafrika räkna med att till fonden sälja nyproducerat guld om landet behöver utländska valutor av betalningsbalansskäl

och om guldpriset på den fria marknaden sjunkit till eller under US 35 dollar per ounce. Å andra sidan förutsattes att Sydafrika i mån av behov säljer guld till den fria marknaden om priset där ligger över 35 dollar per ounce. Sydafrikas guldreserver den 17 mars 1968, d. v. s. den tidpunkt då industriländerna upphörde att intervensera på den fria gulmarknaden, behandlas som monetära reserver i förhållande till valutafonden; vid beräkningen av deras storlek tas dock hänsyn till vissa transaktioner efter nämnda datum. Det förutsattes att valutafondens medlemsländer normalt icke köper guld direkt från Sydafrika eller från den fria marknaden.

Valutafondens innehav av svenska kronor ökade under året netto med 273,6 mkr till 874,3 mkr. Innehavet vid årets utgång motsvarade 75 % av Sveriges kvot i fonden. Riksbankens lån till fonden under *GAB-avtalet* sjönk under året med 54,3 mkr till 232,8 mkr. Inga dragningar på valutafonden företogs under året i svenska kronor. Ej heller förekom någon upplåning av kronor under *GAB-avtalet*. Återbetalningar till fonden verkställdes under året i kronor till ett sammanlagt belopp av 332,7 mkr, varav 54,3 mkr avsåg återbetalning av lån, som fonden upptagit hos riksbanken under *GAB-avtalet*.

Valutafondens gottgörelse till medlemsländer, däribland Sverige, vars insatskapital i egen valuta fonden disponerat uppgick liksom föregående år till 1,5 % på det belopp som fonden i genomsnitt utnyttjat under sitt senaste räkenskapsår.

GAB-avtalet, som 1965 förlängdes t. o. m. 23 oktober 1970 förlängdes under året att gälla t. o. m. 23 oktober 1975.

Den under 1968 träffade preliminära överenskommelsen om kapitaltillskott till *Internationella utvecklingsfonden (IDA)* trädde i kraft under 1969, sedan erforderlig anslutning erhållits. Den första inbetalningen enligt överenskommelsen skulle ha ägt rum i november 1968 om ej överenskommelsens ikraftträdande blivit fördröjt. För Sveriges del erlades första inbetalningen, 9,88 miljoner dollar, i början av 1969, sedan Kungl. Maj:t erhållit riksdagens medgivande att erlagga de svenska bidragen utan hinder av att överenskommelsen ej trätt i kraft. Den andra inbetalningen, även den 9,88 miljoner dollar, erlades i november 1969. I november 1970 skall den tredje och sista inbetalningen enligt denna överenskommelse erläggas med samma belopp. Avsikten är att under första halvåret 1970 nå fram till överenskommelse om en tredje påfyllnad av utvecklingsfondens resurser.

Dessutom erlades under året från svensk sida 7,12 miljoner dollar enligt en tidigare svensk utfästelse att utanför förutnämnda överenskommelse lämna extrabidrag till utvecklingsfonden med sammanlagt 21,4 miljoner dollar. Återstoden av detta extrabidrag, 10,12 miljoner dollar, skall erläggas 1970.

Samtliga bidrag till utvecklingsfonden under året erlades kontant i svenska kronor. Sveriges sammanlagda inbetalda bidrag till utvecklingsfonden uppgick vid 1969 års utgång till cirka 436 mkr, varav 213 mkr utgjorde ordinarie bidrag och 223 mkr extra bidrag. Under skuldförbindelser avseende tidigare års svenska bidrag stod till utvecklingsfondens förfogande 39,0 mkr vid årets utgång.

Fjärde delbetalningen på 500 000 dollar av Sveriges andel i den *Asiatiska*

utvecklingsbanken erlades i augusti 1969. Hälften av inbetalningarna fullgjordes kontant i svenska kronor och hälften i form av en skuldsedel i svenska kronor. Den svenska andelen uppgår till 5 miljoner dollar, varav hälften skall erläggas i fem lika årsrater och hälften utgöra garantikapital.

Överenskommelsen mellan riksbanken och Federal Reserve Bank of New York om ömsesidiga kreditfaciliteter i form av swap-transaktioner i kronor och dollar till ett belopp av 250 miljoner dollar förlängdes under året med ett år till den 2 december 1970. Överenskommelserna av detta slag mellan Federal Reserve Bank of New York och ett antal centralbanker samt Banken för internationell betalningsutjämning i syfte att genom internationellt samarbete öka motståndskraften mot störningar i det internationella betalningssystemet ökade under året med 475 miljoner dollar till 10 980 miljoner dollar.

Banken för internationell betalningsutjämning (BIS) beslöt under året höja bankens aktiekapital från 500 miljoner till 1 500 miljoner guldfrancs. Samtidigt beslöts vissa ändringar i bankens statuter. Kapitalhöjningen avses ske på så sätt att under en period av ett år en andra aktietranch på 200 000 aktier à 2 500 guldfrancs utläggs som fondemission och erbjudes bankens aktieägare samt att där- efter som nyemission utläggs en tredje aktietranch på likaledes 200 000 aktier, som avses skola reserveras för centralbanker. Av bankens ursprungliga aktiekapital är 25 % av varje aktie inbetalt medan återstående 75 % skall erläggas först om så skulle påkallas. Även för de nya fondaktierna finns för aktieägaren för- pliktelse att, om så erfordras, inbetala 75 %. Skulle några enskilda aktieägare avstå från sin rätt är avsikten, att de centralbanker som är företrädde i bankens styrelse skall åta sig att teckna de aktier som eljest ej skulle bli tecknade. I så fall skall likvid erläggas med 625 guldfrancs för varje övertagen aktie. Den tredje aktietranchen är främst motiverad av ett önskemål att bygga upp bankens eget kapital, som avses alltför lågt i förhållande till bankens förpliktelser, men är också avsedd att bereda ytterligare centralbanker tillfälle att bli delägare i banken. Vidare skall genom ändring av bankens stadgar de 55 % av tranchen som enligt stad- garna eljest skulle tillkomma bankens grundare kunna fördelas också bland andra aktieägande centralbanker, som alltså får möjlighet öka sitt aktieinnehav. Aktierna i tredje tranchen avses skola emitteras till överkurs, som styrelsen skall bestämma. För att bereda riksbanken möjlighet att deltaga fullt ut i kapitalhöjningen hem- ställde fullmäktige i riksbanken i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 mars 1969 att riksdagen skulle föreslå att riksbankslagen ändras så att riksbankens rätt att för- värva aktier i Banken för internationell betalningsutjämning ej längre begränsas till belopp som bestämmas av Konungen och riksdagen. Lagändringen skedde den 29 maj 1969.

Inom ramen för Sveriges finansiella bistånd till utvecklingsländer lämnades under året fyra nya *utvecklingskrediter*, en till Etiopien på 23,5 mkr, två till Tanzania på 78 resp. 15 mkr och en till Tunisien på 26 mkr. Liksom vid tidigare beviljade krediter av detta slag åtog sig riksbanken att medverka banktekniskt vid tillämp- ningen. Utnyttjandet av krediterna framgår av tabell 10.

Riksbankens bokslut

Å sidorna 42—46 har intagits riksbankens bokslut för år 1969.

Vid uppgörandet av riksbankens bokslut för 1969 har guldbehållningen i likhet med föregående år redovisats på tillgångssidan till ett pris av 2 480 kronor per kilogram. Såsom en särskild tilläggspost »Övervärde å guld» upptages skillnaden mellan guldbehållningens dagsvärde och värdet enligt nämnda pris.

Diskontot å svenska skattkammarväxlar och räntor å svenska obligationer har bokförts å vinst- och förlusträkningen i den utsträckning som de uppburits under året.

Riksbankens *nettovinst för år 1969* uppgick till 326 884 470 kronor 23 öre.

Utgående

Tillgångar	1968	1969	
	Kronor	Kronor	Kronor
Guldbehållning	495 667 312: 34	497 451 605: —	
Övervärde å guld	667 809 771: 77	670 213 739: 20	1 167 665 344: 20
	(1 163 477 084: 11)		
Utländska statspapper	1 683 442 481: 50	1 453 402 697: 50	
Utrikes växlar	20 272 083: 82		
Fordringar hos utländsk bank eller bankir, nettobelopp	419 375 542: 42	266 662 715: 13	
Lån till Internationella valutafonden ..	287 112 600: —	232 794 000: —	1 952 859 412: 63
	(2 410 202 707: 74)		
Skattkammarväxlar	4 925 000 000: —	5 685 000 000: —	
Statens och hypoteksinrättingars obligationer	2 605 045 660: —	2 904 218 955: —	8 589 218 955: —
	(7 530 045 660: —)		
Diskonterade växlar	54 709 274: 09	51 165 184: 54	
Hypotekslån	885 156 996: —	1 598 073 529: —	
Kredit i checkräkning	844 456: 73	875 249: 28	
Avbetalningslån	82 659 035: —	80 478 004: —	1 730 591 966: 82
	(1 023 369 761: 82)		
Hos riksgäldskontoret inestående pensionsfondsmedel	6 767 843: 18		6 767 843: 18
Skiljemynt	3 995 175: 76		5 396 614: 59
Inhemska bankers checkar, postremissväxlar m. m.	6 535 044: 80		27 825 836: 53
Övriga tillgångar	38 665 454: 96		30 336 245: 11
Sveriges kvot i Internationella valutafonden	1 163 970 000: —		1 163 970 000: —
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbankens grundfond, inbetalt belopp	124 156 800: —		124 156 800: —
	13 471 185 532: 37		14 798 789 018: 06

balansräkning

Skulder	1968	1969	
	Kronor	Kronor	Kronor
Utelöpande sedlar	10 580 860 221:—		10 962 486 366:—
Utelöpande postremissväxlar	8 904 015: 15		6 887 995: 43
Checkräkning (statliga myndigheter) ..	101 652 124: 69	87 411 600: 93	
» (bankaktiebolag)	172 289 363: 53	542 978 413: 71	
» (andra insättare)	4 242 832: 23	2 300 337: 78	632 690 352: 42
	(278 184 320: 45)		
Depositions- och kapitalräkning	175 906: 56	175 906: 56	
Skogskontomedel	444 491: 61	443 508: 54	
Medel å konton för investering i skogs- bruk och rörelse	882 134 444: 56	1 073 076 596: 82	1 073 696 011: 92
	(882 754 842: 73)		
Kursdifferenskonto	509 376 365: 44		657 376 365: 44
Övriga skulder	9 857 340: 06		12 219 451: 75
Grundfond	50 000 000:—	50 000 000:—	
Avbetalningslånefond	125 000 000:—	125 000 000:—	
Reservfond	20 000 000:—	20 000 000:—	
Pensionsfonder	6 767 843: 18	6 767 843: 18	
Riksbankens byggnadsfond	50 000 000:—	50 000 000:—	
Balanserade vinstmedel			
från föregående år	171 477: 40	2 330: 97	
vinst för året	347 830 853: 57	326 884 470: 23	578 654 644: 38
	(599 770 174: 15)		
Internationella valutafonden	600 658 582: 75		874 310 941: 55
Internationella återuppbyggnadsbanken.	819 670: 64		466 889: 17
	13 471 185 532: 37		14 798 789 018: 06

Vinst- och

Utgifter och förluster	1968	1969	
	Kronor	Kronor	Kronor
Räntor å inlåningsräkningar	55 610:96		60 456:78
Avlöningar, pensioner m. m.			
Fullmäktige och suppleanter för dem	138 631:15	137 516:38	
Styrelseledamöter vid avdelningskontoren och suppleanter för dem ..	260 000:—	256 669:84	
Ledamöter i valutastyrelsen och suppleanter för dem	15 480:—	15 360:—	
Tjänstemän och övrig personal			
Lönegradsplacerad personal	15 113 486:96	16 240 646:91	
Sedelräkningsbiträden ¹	2 644 458:49	2 089 101:02	
Övrig personal	1 048 329:—	1 016 923:37	
Pensioner och ATP-avgifter	5 887 031:49	6 019 120:49	25 775 338:01
(Summa avlöningar, pensioner m. m. för år 1968 kr. 25 107 417:09)			
Förvaltningsutgifter m. m. (exkl. avlöningar)			
Fastighetskostnader			
Ändrings- och reparationsarbeten..	704 222:20	425 000:74	
Kontorshyror, uppvärmningskostnader	505 473:40	552 307:60	
Övriga fastighetskostnader	220 405:82	266 319:52	
Inventarier och deras underhåll	415 294:90	260 395:52	
Materialier, tidningar, böcker m. m. ..	530 034:58	967 098:33	
Post-, assurances- och teleavgifter m. m.	2 007 201:26	2 227 344:77	
Rese- och trakamentskostnader	279 804:59	217 267:95	
Personalvård m. m. ²	1 447 803:83	393 556:95	
Säkerhetsanordningar	245 409:43	294 457:24	
Transportkostnader	230 821:25	242 566:09	
Övriga förvaltningskostnader	310 003:28	82 945:77	5 929 260:48
(Summa förvaltningsutgifter m. m. för år 1968 kr. 6 896 474:54)			
Sedeltryckeriet	4 188 742:47		3 846 677:02
Projekteringskostnader för ny riksbanksbyggnad	129 982:27	410 071:99	
Diverse ³	286 577:92	30 768:83	440 840:82
Summa utgifter och förluster	36 664 805:25		36 052 573:11
Saldo vinst	347 830 853:57		326 884 470:23
Summa	384 495 658:82		362 937 043:34

¹ Från och med oktober månad 1969 har flertalet sedelräkningsbiträden erhållit lönegradsplacerad tjänst.

² Därav har förts inom linjen som »Lån till riksbankstjänstemännens semesterförening»: 1968 cirka 910 000 kronor
1969 cirka 148 000 kronor

³ Därav Utgifter för jubileumsskrifter: 1968 cirka 215 000 kronor

förlusträkning

Inkomster och vinster	1968	1969	
	Kronor	Kronor	Kronor
Diskonto å växlar	3 605 769: 64	3 974 484: 08	
Räntor å hypotekslån m. m.	49 464 016: 54	151 848 547: 45	
Räntor å avbetalningslån	6 015 756: 64	5 901 432: 37	161 724 463: 90
(Summa inkomster av lånerörelsen för år 1968 kr. 59 085 542: 82)			
Av utrikesrörelsen uppkommen vinst ..	171 567 666: 14		130 989 205: 94
Inkomst av svenska statspapper och obligationer, efter nedskrivningar ...	151 552 340: 54		68 117 711: 59
Courtage och provisioner m. m.	373 914: 72		271 148: 63
Ränta å hos riksgäldskontoret innes- tående pensionsfondsmedel	385 767: 06		412 838: 43
Avgifter för i förvar mottagna deposi- tioner	494 182: 65		526 225: 47
Ersättning för förvaltning av statliga fonder	650 370: 50		468 767: 90
Inkomster av fastigheter	359 623: 02		383 987: 16
Diverse	26 251: 37		42 694: 32
	<hr/>		<hr/>
	384 495 658: 82		362 937 043: 34

Inom linjen förda tillgångar och skulder

	1968	1969
Tillgångar		
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter i		
Stockholm: bankhuset	6 000 000:—	6 000 000:—
sedeltryckeriet	1 700 000:—	1 700 000:—
Göteborg	2 385 000:—	2 385 000:—
Falun	419 000:—	419 000:—
Gävle	470 000:—	470 000:—
Halmstad	500 000:—	500 000:—
Härnösand	350 000:—	350 000:—
Jönköping	390 000:—	390 000:—
Karlstad	400 000:—	400 000:—
Kristianstad	380 000:—	380 000:—
Linköping	600 000:—	600 000:—
Luleå	615 000:—	615 000:—
Nyköping	750 000:—	750 000:—
Visby	244 000:—	244 000:—
Växjö	900 000:—	900 000:—
Örebro	560 000:—	560 000:—
Östersund	310 000:—	310 000:—
Tumba: sedelförbränningshuset	200 000:—	200 000:—
Diverse valv	125 000:—	125 000:—
	17 298 000:—	17 298 000:—
Aktier i AB Tumba bruk	25 000 000:—	25 000 000:—
Aktier i Banken för internationell betalningsutjämn- ning ¹	1 800 000:—	1 800 000:—
Riksbankens mynt- och medaljsamling	160 157: 81	160 157: 81
Lån till riksbankspersonalens semesterförening	1 809 672: 84	1 958 084: 92
Utländska obligationer och fordringar	27 935 205: 10	25 910 275: 32
Svenska lånefordringar	163 416: 87	41 165: 76
Summa kr.	74 166 452: 62	72 167 683: 81
Skulder		
Lånebanksobligationer	8 005: 98	8 005: 98
Övriga	38 749: 83	37 263: 47
Summa kr.	46 755: 81	45 269: 45

¹ Hela aktieinnehavet utgör Schw. Frcs 10 000 000:— (4 000 st. aktier à Schw. Frcs 2 500:—). Av likviden härför har 25 % erlagts.

Utlåning från vissa lånefonder

Den 31 december 1969 utestående lån från olika lånefonden fördelar sig till antal och belopp i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Avbetalnings- lånefonden		Statens bosättnings- lånefond		Egnahems- m. fl. lånefonder		Fonden för supplementär jordbrukskredit		Värnpliktslån			
									Värnplikts- lånefonden		Fonden för låneunderstöd	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkontoret	3 180	14 276	9 197	23 808	1 583	15 683	2	13	144	282	25	45
Göteborg	1 721	7 490	3 962	12 068	130	695	—	—	36	78	12	29
Malmö	983	4 410	5 480	14 760	82	906	—	—	44	93	4	11
Falun	448	1 735	1 271	3 171	202	1 142	3	2	17	33	—	—
Gävle	554	2 397	1 887	4 512	399	1 882	—	—	12	27	—	—
Halmstad	430	1 711	1 181	2 744	497	3 204	—	—	10	12	2	1
Härnösand	436	1 275	1 907	4 615	682	1 592	—	—	16	41	—	—
Jönköping	687	2 779	1 624	3 972	189	1 410	1	3	17	38	—	—
Kalmar	458	1 435	1 636	3 838	178	1 202	—	—	14	26	—	—
Karlskrona	315	1 177	910	1 998	304	1 991	—	—	18	38	—	—
Karlstad	334	1 306	1 537	3 630	845	2 629	3	5	12	22	1	1
Kristianstad . . .	321	1 114	1 487	3 496	454	4 022	—	—	14	20	1	4
Linköping	807	2 549	2 502	6 012	353	2 462	2	2	26	51	—	—
Luleå	854	2 321	2 477	5 963	828	2 585	—	—	8	19	1	1
Mariestad	518	2 437	1 176	2 710	252	1 807	9	23	9	17	1	2
Nyköping	531	2 176	1 687	4 001	373	2 752	15	36	16	38	—	—
Umeå	730	2 196	1 610	4 131	699	3 565	—	—	11	25	—	—
Uppsala	2 903	15 084	2 273	6 283	405	2 193	12	20	15	26	2	5
Visby	182	786	293	636	233	1 530	—	—	6	10	—	—
Vänersborg	310	1 235	1 808	4 969	727	4 082	4	18	21	44	1	—
Västerås	457	1 225	1 870	4 043	105	696	6	9	11	27	1	1
Växjö	595	2 329	1 302	3 302	375	2 149	—	—	7	8	—	—
Örebro	487	2 029	1 808	4 498	100	315	3	3	9	20	—	—
Östersund	1 117	5 006	908	2 162	844	2 034	—	—	12	22	—	—
Summa	19 358	80 478	51 793	131 322	10 839	62 526	60	134	505	1 017	51	100

Den 31 december 1969 utestående lån, vilka övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördelar sig till antal och belopp på följande olika lånetyper:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
<i>Utlåning, som handhaves av såväl huvudkontoret som avdelningskontoren:</i>		
Jordbruksegnahemslån, skogslån, äldre tilläggs- och förstärkningslån	6 753	39 394 049: —
Bostadsegnahemslån	1 782	8 606 602: —
Nybyggnadslån	837	237 933: —
Förbättringslån	136	73 145: —
Lån till estlandssvenskar	18	41 256: —
Transport	9 526	48 352 985: —
<i>Utlåning, som helt handhaves av huvudkontoret:</i>		
Arrendelån	1	1 032: —
Lån till låneförmedlare:		
Arbetarsmåbrukslån	1 237	10 752 031: —
Jordbruksegnahemslån	4	60 634: —
Bostadsegnahemslån	71	3 359 339: —
Summa	10 839	62 526 021: —

Stödlån till jordbrukare

Den 31 december 1969 utestående stödlån fördelar sig till antal och belopp
i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Enl. SFS 766/1951 St B		Enl. SFS 764/1952 St C		Enl. SFS 723/1954 St D		Enl. SFS 593/1955 St E		Enl. SFS 650/1957 St F		Enl. SFS 83/1960 St G		Summa	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkontoret	1	—	29	123	3	5	34	138	32	159	2	10	101	436
Göteborg	—	—	—	—	2	4	4	4	4	11	1	1	11	20
Malmö	2	9	2	8	5	6	—	—	—	—	—	—	9	23
Falun	—	—	1	1	1	2	2	3	10	44	14	9	28	69
Gävle	—	—	5	6	—	—	—	—	2	2	—	—	7	9
Halmstad	—	—	—	—	4	7	10	8	9	5	4	5	27	26
Härnösand	—	—	4	5	4	2	2	1	2	2	—	—	12	10
Jönköping	—	—	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6
Kalmar	1	—	24	58	—	—	41	41	3	4	20	60	89	163
Karlskrona	—	—	1	2	—	—	2	—	2	2	2	4	7	9
Karlstad	—	—	3	10	1	1	9	34	7	15	2	3	22	63
Kristianstad	—	—	6	13	21	62	3	5	4	6	1	1	35	85
Linköping	2	2	32	69	—	—	50	132	22	47	3	5	109	255
Luleå	—	—	14	18	43	51	42	53	6	4	1	—	106	125
Mariestad	—	—	17	31	4	8	29	70	17	38	3	2	70	149
Nyköping	—	—	8	11	1	3	13	41	7	8	—	—	29	64
Umeå	—	—	21	13	55	38	92	35	50	17	—	—	218	102
Uppsala	—	—	13	27	6	6	41	104	84	218	18	19	162	374
Visby	—	—	1	10	—	—	1	16	—	—	—	—	2	25
Vänersborg	—	—	8	18	5	9	11	26	12	28	7	7	43	87
Västerås	—	—	3	2	1	1	10	12	43	81	35	37	92	133
Växjö	—	—	1	8	1	3	—	—	—	—	—	—	2	11
Örebro	1	6	14	34	1	3	4	13	1	3	—	—	21	58
Östersund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	7	17	211	473	158	211	400	736	317	694	113	173	1 206	2 305

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder

§ 1.

Fullmäktige m. fl.: Vid det val av fullmäktige och suppleanter för dem som riksdagens valmän förrättade den 21 maj 1969 omvaldes för valperioden 1969—1972:

till *fullmäktige* herrar Wärnberg och Åsbrink samt till *suppleant* för herr Wärnberg herr Björk. Till ny *suppleant* för herr Åsbrink valdes för samma tid sekreteraren i LO Bengt Norling, vilken dock i och med utnämning till statsråd från och med den 1 juli 1969 frånträtt befattningen. I hans ställe och för återstående del av valperioden 1969—1972 utsågs den 3 december 1969 LO:s andre ordförande Kurt Nordgren till suppleant för herr Åsbrink. Till ny *suppleant* för herr Dahlén efter herr Wedén, vilken av sagt sig uppdraget, utsågs likaledes den 3 december 1969 landshövdingen Gunnar Helén för återstående del av valperioden 1967—1970.

Fullmäktige omvalde den 22 maj 1969 för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1970 förrättats:

till *vice ordförande*: herr Wärnberg;

till *riksbankschef*: herr Åsbrink;

till *deputerad*: herr Wärnberg; samt

till suppleant för riksbankschefen att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall inträda i hans ställe (*vice riksbankschef*): herr Joge.

§ 2.

Riksbankens industristyrelse: Till ledamöter av riksbankens industristyrelse omvalde fullmäktige den 22 maj 1969 tillsvidare, dock längst till dess nytt fullmäktigeval år 1970 förrättats, herr Wärnberg, ordförande, samt f. d. bankdirektören Ekengren och civilingenjören Carlsson. Vidare utsågs för samma tid bankofullmäktigen Bengtson att vara suppleant för ordföranden och bankdirektören Gustafsson att vara suppleant för herr Ekengren.

§ 3.

Valutastyrelsen: Till ledamöter i valutastyrelsen omvalde fullmäktige den 22 maj 1969 — förutom vice riksbankschefen Joge, som enligt 16 § 3 mom. andra stycket bankoreglementet skall vara styrelsens ordförande — herr Wärnberg, vice ordförande, och bankdirektören Åkermalm samt till personliga suppleanter för dem respektive bankdirektören Gustafsson, bankofullmäktigen Bengtson och banko-

kommissarien Bergman. Valet gäller tillsvidare, dock längst till dess nytt fullmäktigeval ägt rum under år 1970.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 27 juni 1969 för tiden 1 juli 1969—30 juni 1972 förordnat följande ledamöter och suppleanter i valutastyrelsen, nämligen departementsrådet S. L. Klackenbergs (suppleant departementssekreteraren J. A. Nipstad), direktören L. H. O. Sjunnesson (suppleant direktören N.-H. Hallenborg), direktören f. d. regeringsrådet S. J. M. Strömberg (suppleant direktören P. E. V. Bolin) samt direktören G. Svalling (suppleant direktören J. O. R. R:son Söderberg).

§ 4.

Undersökningskommission rörande valutaregleringen: Fullmäktige har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 augusti 1969 påtalat vissa valutatransaktioner, som verkställdes under medverkan av affärsbankerna och som enligt fullmäktiges mening inte står i överensstämmelse med gällande valutaregleringens anda och mening. Fullmäktige har begärt att bankernas handläggning av valutaärenden skall undersökas närmare av en av Kungl. Maj:t tillsatt kommission. En sådan undersökningskommission har den 21 augusti 1969 blivit tillsatt, bestående av regeringsrådet C. V. Åbjörnsson, ordförande, förste vice talmannen i första kammaren A. W. Strand, ledamoten av första kammaren K. E. Alexanderson, f. d. statssekreteraren T. G. Wärn och vice riksbankschefen S. F. Joge och med uppdrag att *dels* utreda huruvida de bankaktiebolag, som fått riksbankens bemyndigande att vara valutabank, lojalt tillämpat valutaregleringen, *dels*, i den mån utredningsresultatet föranleder detta, föreslå lämpliga åtgärder för att hindra att valutaregleringen kringgås.

Bankdirektören G. Å. Gustafsson, riksbanken, har av Kungl. Maj:t den 19 september 1969 förordnats att vara expert åt kommissionen.

§ 5.

Beträffande sammansättningen av styrelserna vid avdelningskontoren torde få hänvisas till fullmäktiges protokoll den 4 december 1969.

§ 6.

Investeringsfonder för konjunkturutjämning samt skogskonto: Vid utgången av år 1969 inestod i riksbanken medel insatta enligt gällande bestämmelser om investeringsfonder för konjunkturutjämning (Kungl. kungörelse 1955: 256, med senare ändringar) till ett sammanlagt belopp av 1 074 mkr, därav 1 065 mkr avsåg investering i rörelse och 8 mkr investering i skogsbruk.

Vid samma tidpunkt inestod i riksbanken ett belopp av omkring 0,4 mkr jämlikt Kungl. förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts på skogskonto. Ränta på medlen har utgått efter $6\frac{3}{4}\%$ från och med den 1 augusti 1969 (dessförinnan från och med den 1 mars 1969 $5\frac{3}{4}\%$).

§ 7.

Likviditets- och kassakvoter för bankaktiebolagen: På framställning av fullmäktige förordnade Kungl. Maj:t den 28 februari 1969 (SFS 1969: 30) om likviditetskvot för bankaktiebolagen och den 18 juli 1969 (SFS 1969: 444) om kassakvot för bankaktiebolagen. I anslutning härtill utfärdade riksbanken den 7 mars resp. den 24 juli 1969 tillämpningsföreskrifter till nämnda kungörelser.

§ 8.

Riksbankens officiella d i s k o n t o höjdes med 1 procentenhet till 6 % den 28 februari 1969 och från och med den 11 juli 1969 med ytterligare 1 procentenhet till 7 %.

§ 9.

Sedelutgivningsrätten m. m.: Genom lag den 29 maj 1969 (nr 195) höjdes maxibeloppet för sedelutgivningen fr. o. m. den 1 juli 1969 med 1 000 mkr till 13 000 mkr.

Under det gångna året var den utelöpande sedelmängden störst på rapportdagen den 23 december och uppgick då till 11 491 mkr, en ökning i förhållande till motsvarande dag 1968 med 248 mkr. Det lägsta utelöpande sedelbeloppet under 1969 förelåg på rapportdagen den 7 augusti och utgjorde då 9 339 mkr. Den högsta procentuella ökningen i förhållande till 1968 noterades den 7 april och uppgick då till 9,4 %; den lägsta procentuella ökningen registrerades den 23 december och utgjorde 2,2 %.

§ 10.

Angående användande av r i k s b a n k e n s v i n s t för år 1968 torde få hänvisas till bankoutskottets memorial nr 13 för år 1969.

§ 11.

Riksbankens avbetalningslånefond: Antalet utestående lån från riksbankens avbetalningslånefond, vilken uppgår till 125 mkr, uppgick vid utgången av år 1969 till 19 358 med den fördelningen mellan bankens olika kontor som framgår på s. 47. Den sammanlagda lånesumman vid sagda tidpunkt utgjorde 80,5 mkr, en minskning under året med c:a 2,5 mkr.

Ränta på de lån från avbetalningslånefonden, vilka utlämnats med statlig kreditgaranti fastställes sedan den 25 mars 1969 av centrala studiehjälsnämnden (SFS 1969: 39). Dessförinnan fastställdes denna ränta av Kungl. Maj:t. För tiden den 1 november 1968—31 mars 1969 tillämpades en räntesats på 5,5 % (SFS 1968: 499); för tiden den 1 april—10 juli 1969 utgjorde räntan 6,5 % och från och med den 11 juli 1969 är den 7,5 % (meddelande Ua nr 20 resp. 21 från studiehjälsnämnden).

För övriga avbetalningslån gäller från och med den 11 juli 1969 8,5 % ränta (för tiden den 28 februari—10 juli 1969 gällde 7,5 % och dessförinnan 6,5 %).

Hittills har från fonden utlämnats tretton lån till tjänstemän vid riksdagens verk för förvärv av bostadsrätt i bostadsrättsförening. Vid utgången av år 1969 utestod endast ett lån.

§ 12.

Statens bosättningslånefond: Från statens bosättningslånefond — till vilken riksdagen hittills såsom kapital anvisat investeringsanslag på sammanlagt 163 105 700 kronor — utgjorde utlåningen vid utgången av år 1969 ca 131 mkr.

Genom ändringar i bosättningslånekungörelsen (se SFS 1969: 267) har från och med den 1 juli 1969 möjlighet lämnats att bevilja bosättningslån till ogifta sammanboende personer utan barn. Lånens maximibelopp har från samma tidpunkt höjts till 6 000 kronor.

Det utestående lånebeloppet har under året stigit med omkring 6 mkr. Antalet lån uppgick till 51 793, en ökning under samma tid med 1 948 lån. Av under året utlämnade lån har 7 584 utlämnats till äkta makar och övriga sammanboende samt återstående 1 803 till ogifta mödrar eller till ogifta fäder.

Medelbeloppet för utlämnade lån, vilket under budgetåret 1966/67 utgjorde ca 4 350 kronor och under budgetåret 1967/68 4 434 kronor, minskade under budgetåret 1968/69 till 4 396 kronor.

Rörande fördelningen på de olika kontoren av lånen till antal och belopp hänvisas till de uppgifter, som intagits på s. 47.

För förvaltningen av bosättningslånen under budgetåret 1968/69 har riksbanken uppburit 299 070 kronor. Ersättningsgrunderna har varit oförändrade sedan budgetåret 1953/54.

Från låneverksamhetens början i januari 1938 och till utgången av år 1969 har utlämnats lån till ett sammanlagt belopp av omkring 606 mkr. Därav har ca 471 mkr återbetalats och ett belopp av tillhoppa omkring 4 mkr efterskänkts eller avskrivits.

För lån från fonden utgår ränta efter fast, under hela lånetiden oförändrad procentsats, utgörande den normalränta, som av Kungl. Maj:t fastställts för det budgetår då lånet beviljats. Beträffande lån, som utlämnats under innevarande budgetår, utgör räntefoten (normalräntan) 6 ¼ %.

§ 13.

Egnahems- m. fl. lån: Av de egnahems- m. fl. lån, som riksbanken per den 1 juli 1948 övertog från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, kvarstod vid utgången av år 1969 ett antal av 10 839 med ett sammanlagt kapitalbelopp av ca 63 mkr, en nedgång under året med 3 394 lån och med ett belopp av ca 13,9 mkr. Rörande lånenas fördelning på de olika kontoren hänvisas till sammanställningar på s. 47 och 48.

För förvaltningen av lånen har riksbanken för budgetåret 1968/69 uppburit ersättning efter oförändrat 3 kronor 50 öre per lån med 49 815 kronor 50 öre.

Av de av riksbanken förvaltade fondmedlen, som sammanhänger med ifrågasvarande låneverksamhet, har till statsverket under år 1969 av influtna amorteringar återlevererats 12,7 mkr. Beloppet fördelar sig med 11,2 mkr på egnahemslånefonden, 0,4 mkr på lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, 0,9 mkr på arbetarsmåbrukslånefonden och 0,2 mkr på fonden för låneunderstöd (förbättringslån).

§ 14.

Stödlån till jordbrukare: Vid utgången av år 1969 förvaltade riksbanken stödlån till jordbrukare, utgivna enligt Kungl. kungörelserna nr 766/1951 (StB), 764/1952 (StC), 723/1954 (StD), 593/1955 (StE), 650/1957 (StF) och 83/1960 (StG), till ett sammanlagt belopp av ca 2,3 mkr. Lånens antal utgjorde 1 206. Rörande lånens fördelning på riksbankens kontor och på de olika lånetyperna hänvisas till sammanställningen på s. 49.

Hittills har av riksbanken efterskänkts eller avskrivits stödlån med ett belopp av sammanlagt ca 1,4 mkr.

Riksbanken har icke uppburit någon ersättning för förvaltningen av stödlånen.

§ 15.

Fonden för supplementär jordbrukskredit: Avvecklingen av lånen från fonden för supplementär jordbrukskredit har fortsatt och vid utgången av år 1969 kvarstod 60 lån på sammanlagt 0,13 mkr.

Rörande lånens fördelning på de olika kontoren hänvisas till sammanställningen på s. 47.

§ 16.

Värnpliktslånen: Vid utgången av år 1969 utestod 51 värnpliktslån från fonden för låneunderstöd och 505 lån från värnpliktslånefonden. Lånens fördelning på riksbankens olika kontor framgår av sammanställningen på s. 47.

Under år 1969 avskrevs under fonden för låneunderstöd ca 4 800 kronor och under värnpliktslånefonden ett belopp av ca 91 000 kronor. Till alldeles övervägande del skedde avskrivningen under sistnämnda fond enligt Kungl. kungörelse den 2 juni 1961 (nr 384) om avskrivning av lån för studier.

Någon ersättning utgår ej till riksbanken för här avsedda låneförvaltning.

§ 17.

Fiskredskapslån: Riksbanken har att bevilja och förvalta lån från statens fiskredskapslånefond (s. k. fiskredskapslån). Härför gällande bestämmelser har meddelats i Kungl. kungörelsen den 6 april 1962 (nr 100; ändrad senast genom kungörelse SFS 1968: 325).

Enligt Kungl. brev den 23 maj 1969 får det för budgetåret 1962/63 anvisade investeringsanslaget till Statens fiskredskapslånefond användas även under budgetåret 1969/70 för det med anslaget avsedda ändamålet.

Vid utgången av år 1969 utestod 50 fiskredskapslån på sammanlagt 219 898 kronor, fördelade på följande bankens kontor:

Kontor	Antal	Belopp kronor
Göteborg	15	73 190
Malmö	19	83 320
Halmstad	1	9 000
Kalmar	3	8 850
Karlskrona	1	8 000
Kristianstad	9	33 908
Luleå	1	2 400
Umeå	1	1 230
	50	219 898

Räntan på dessa lån motsvarar normalräntan för det budgetår då lånet beviljats.

§ 18.

Lån från fonden för hantverks- och småindustrikredit samt hotellgarantilån: Vid utgången av år 1969 kvarstod ej längre något lån från fonden för hantverks- och småindustrikredit, vilken fond uppgått i statens hantverks- och industrilånefond (se Kungl. kungörelse 1960: 372). Det sista lånet, förvalt av avdelningskontoret i Uppsala, slutbetalades under juli månad.

Riksbankens kontor fungerar fortfarande som lokalorgan i ärenden rörande statsgaranti för lån, som utlämnas till företag inom turismhotellnäringen (hotellgarantilån).

§ 19.

Studiemedel: Riksbanken har för sitt bestyr med utbetalning av studiemedel för budgetåret 1968/69 uppburit ersättning med 119 882 kronor 40 öre motsvarande 60 öre per utbetald studiemedelsanvisning (Utbildningsdepartementets ämbetsskrivelse till statskontoret den 31 januari 1969). Samma beräkningsgrund för ersättningen till riksbanken har godkänts även för innevarande budgetår (Prop. 1969: 1 bil. 10.)

Under året har utbetalning verkställts för 206 207 studiemedelsanvisningar till ett sammanlagt belopp av ca 784 mkr, varav 173 mkr avser studiebidrag.

§ 20.

Automatisk databehandling: Såsom förutskickades i fullmäktiges förvaltningsberättelse för år 1968, § 19, övergick riksbanken i början av år 1969 till automatisk databehandling (ADB) beträffande avbetalnings- och bosättningslån.

Vidare har under året överenskommelse träffats mellan riksbanken och Försvarets civilförvaltning om att löneuträkning för riksbankens lönegradsplacerade per-

sonal från och med den 1 januari 1970 skall ske genom utnyttjande av civilförvaltningens dataanläggning.

§ 21.

Riksbankens personal: Riksbankens personal vid utgången av åren 1968 och 1969 framgår av nedanstående tablå.

	Huvudkontoret		Avdelningskontoren		Summa	
	1968	1969	1968	1969	1968	1969
Lönegradsplacerade						
förordnandetjänstemän	20	15	23	23	43	38
övrig s. k. bankpersonal	91	105	85	83	176	188
bankexpeditörer	30	28	39	36	69	64
biträdespersonal	87	140	68	157	155	297 ¹
vaktpersonal	54	53	25	25	79	78
Sedelräkningsbiträden (medeltal) ...	76	10	126	19	202	29 ¹
Övrig personal ² (medeltal)	36	38	46	46	82	84
Totalsumma	394	389	412	389	806	778

¹ 134 st. sedelräkningsbiträden lönegradsplacerade fr. o. m. 1/10 1969.

² Städerskor, nattvakter, fastighetsarbetare, tillfälligt anställda pensionärer m. fl.

I uppställningen ovan ingår personalen vid sedelförstörelsekontoret i Tumba men ej personalen vid pappers bruket och sedeltryckeriet.

§ 22.

Riksbankens byggnadsfråga: Riksdagen har med bifall till bankoutskottets utlåtande nr 47 i anledning av framställning från bankofullmäktige den 12 juni 1969 angående nybyggnad för riksbankens huvudkontor beslutat att en dylik byggnad skall uppföras i kvarteret Fyrmörsaren i Stockholm och bemyndigat bankofullmäktige att vidta erforderliga förberedande åtgärder för byggnadsprojektet. Såsom fullmäktige i sin ovannämnda skrivelse anmält pågår detaljprojektering för arbeten på valv och källarvåningar m. m. i en blivande riksbanksbyggnad för att dessa skall kunna utföras samtidigt med stadens byggande av den beslutade trafik-tunneln.

§ 23.

Riksbankens kontorsnät: Sedan riksdagen i överensstämmelse med vad bankoutskottet i utlåtande nr 43 hemställt avslagit en framställning från riksdagens revisorer av den 27 februari 1969 med anledning av verkställd granskning rörande riksbankens avdelningskontor, har den översyn av kontorsorganisationen i riksbanken som lades åt sidan i avvaktan på riksdagsbehandlingen av statsrevisorernas förslag återupptagits, varvid i första hand frågan om avdelningskontoret i Mariestad upptagits till prövning.

§ 24.

Fastighetsförvaltningen: H u v u d k o n t o r e t. Inom lokalerna har målningsarbeten utförts för 30 100 kronor, reparationer av hissar för 3 400 kronor och reparationer av yttertaket för 11 600 kronor.

Avdelningskontoren. Utöver de ändrings- och reparationsarbeten som kontorsstyrelserna låtit utföra har fullmäktige eller direktionen under året anvisat medel till dylika arbeten till belopp överstigande 5 000 kronor vid nedan angivna kontor.

Kontor	Kronor	Kostnaden avser huvudsakligen:
Göteborg	27 600	Reparation av skador på grund av brustet vattenrör samt plåtbeslag på gesims.
Gävle	19 700	Ombyggnad och reparation i vaktmästarbostaden, reparation av yttertaket, uppgrävning och reparation av avloppsledning samt målning av entré.
Halmstad	19 500	Målning av fastighetens samtliga fönster samt nya tätningslister till desamma.
Jönköping	5 800	Utbyte av oljebrännare, radiatorer och div. rörarbeten samt målning av direktörens rum.
Linköping	12 300	Uppgrävning och reparation av avloppsstam i gården. Div. elektriska arbeten i samband med fastighetens anslutning till fjärrvärmeverket.
Nyköping	5 300	Rör- och vvs-arbeten i vaktmästarbostaden, uppsättning av marmorsockel i huvudtrappan samt diverse målningsarbeten.
Umeå	9 800	Inmontering av befuktningssystem i ventilations-systemet.
Örebro	6 500	Kostnadsökning för reparation av takbarriär och list.
Östersund	15 400	Dränering av hissgröp, merkostnader för reovering av husets fasader, rensning av avlopp och vattenledningar samt omkoppling av varmvattenberedare m. m.

§ 25.

Riksbankens industrier: Tvååriga avtalsuppgörelser för den kollektivavtalsanställda arbetarpersonalen vid sedeltryckeriet och pappersbruket träffades den 24 september respektive 14 oktober 1969. Inom ramen för dessa uppgörelser verkställdes därvid lönerevision för första avtalsåret (1 februari 1969—31 januari 1970).

Sedeltryckeriet. Tillverkningen av sedlar under år 1969 har skett planenligt. I helrotationsmaskinen har tryckts 10-kronorssedlar. Samtidigt har 5-kronorssedlar tryckts i andra tryckpressar under viss del av året. Tillverkningen av sedlar uppgick till 154 miljoner stycken brukbara sedlar (föregående år 120 milj.). Till riks-

banken har under året levererats 144 miljoner stycken sedlar (föregående år 112 milj.).

Tryckning av produkter till andra beställare än riksbanken, huvudsakligast andra statliga institutioner, har under året ökat med ca 0,5 mkr. Försäljningssumman exklusive mervärdesskatt har uppgått till 3,1 mkr.

Kostnader för tryckeriets inköp av maskiner och inventarier avsedda för driften har under året uppgått till sammanlagt ca 116 000 kronor, varav de största beloppen avser: 33 000 kronor en ny avdragspress, 17 000 kronor en iläggingsapparat till koppartryckrotationsmaskin och 15 000 kronor en cylinder till helrotationsmaskinen. I enlighet med investeringsprogrammet för sedeltryckeriets utflyttning till Tumba har maskinutrustningen för tryckning av pass, körkort, aktiebrev m. m. beställts av AB Tumba bruk och kommer att levereras i början av år 1970. Likaså har AB Tumba bruk inköpt en programstyrd skärmaskin, en dycril-anläggning för framställning av tryckplåtar samt en mindre fotosättmaskin. Skärmaskinen, dycril-anläggningen och fotosättnings-utrustningen har levererats och tagits i bruk.

På fastigheten har endast nödvändigt underhåll gjorts.

Sedeltryckeriets personal uppgick vid årsskiftet till 25 tjänstemän samt 31 manliga och 28 kvinnliga kollektivavtalsanställda arbetare. Härtill kommer städningsspersonal, nattvakter och tillfälligt anställda m. fl. sammanlagt 13 personer. Hela personalstyrkan utgjorde sålunda 97 personer mot vid föregående årsskifte 111 personer.

Pappersbruket. Under det gångna året har tillverkning av rullsedelpapper uppgått till ca 121,2 ton; motsvarande siffra föregående år var ca 110,0 ton. Under året har även tillverkats ca 7,1 ton arksedelpapper (föregående år ca 15,9).

Priset på rullsedelpapper (för 100-, 50- och 10-kronorssedlar) har liksom under de sista sex åren varit oförändrat 15 kronor per kg, och priset för arksedelpapper (för 5-kronorssedlar) utgör likaledes oförändrat 11 kronor per kg.

Leveransvärdet för av pappersbruket under året levererat annat papper än sedelpapper har uppgått till ca 5,3 mkr. Samma resultat uppnåddes för år 1968. Kundernas alltmer ökande intresse för brukets produkter har av kapacitetsskäl ej helt kunnat tillgodoses.

Vid utgången av år 1969 uppgick antalet kollektivavtalsanställda arbetare vid bruket till 70, därav 23 kvinnliga, vartill kommer städningsspersonal. Personalstyrkan var densamma vid motsvarande tidpunkt föregående år. I övrigt var i bruksdriften engagerade 16 tjänstemän och 7 arbetsledare (föregående år 15 resp. 7). Aktiebolagets verkställande direktör har fungerat som chef för pappersbruksdriften.

Avseende investeringar i bruksdriften må nämnas att den av styrelsen för AB Tumba bruk beslutade tekniska förnyelsen av väsentliga delar av maskinutrustningen fortskridit planenligt. Sålunda har det tillbyggda partiet av pappersmaskinen tagits i drift, liksom ny maldhantering och ny vattenreningsanläggning. Den nya råvaruhanteringen med kok- och blekningsanläggning liksom ny automat-sorterskärmaskin är under intrimning för produktion. Ny metodik för tillverkning

med rundvivor har tagits i arbete. Den tekniska förnyelsen av pappersbruket beräknas till sin hittills beslutade del vara helt genomförd under det närmaste halvåret. Övriga investeringar syftar till ett kontinuerligt underhåll.

Byggnadsarbetet avseende nytt sedeltryckeri och övriga förberedelser inför den beslutade utflyttningen till Tumba fortlöper planenligt. Byggnaden beräknas vara färdigställd under juni månad 1970.

Den av bolagsstyrelsen beslutade moderniseringen av brukets bostadsbestånd fortsätter enligt tidigare riktlinjer. Den av sedeltryckeriets kommande utflyttning särskilt motiverade restaureringen av Klockhuset till nytt kontor har påbörjats under oktober månad och beräknas vara färdigställd inom ca ett år.

Vid årets ordinarie bolagsstämma med AB Tumba bruk den 23 maj 1969 omvaldes samtliga styrelseledamöter.

§ 26.

För riktigheten av de på s. 42—46 lämnade sifferuppgifterna svarar bankkamrerarna Gerdt Richter och Rune Burestam, vilka undertecknat respektive kontraherat riksbankens bokslut.

§ 27.

Inspektioner m. m.: Inspektioner av avdelningskontoren enligt 18 § andra stycket bankoreglementet har under år 1969 verkställts.

Föreskrivna inventeringar och undersökningar har ägt rum av huvudkontorets kassor och förvaringsrum ävensom av sedeltryckeriets och Tumba bruks kassor.

Revision genom därtill av chefen för revisionsavdelningen utsedda tjänstemän har under året verkställts vid samtliga avdelningskontor.

Stockholm den 8 januari 1970.

KJELL-OLOF FELDT

ERIK WÄRNBERG

PER ÅSBRINK

TORSTEN BENGTSO

BIRGER NILSSON

STAFFAN BURENSTAM LINDER

/Karin Winberg

Valutastyrelsens berättelse

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges Riksbank

Valutastyrelsen får härmed lämna följande berättelse för år 1969 angående sitt verksamhetsområde.

Förordnande om fortsatt valutareglering meddelades för tiden intill den 1 juli 1970. Förlängningen av valutaförfattningarna skedde utan ändring.

Till valutabank har efter ansökan antagits Stockholms sparbank. Valutabankernas antal uppgår därmed till 18.

Mot bakgrund av den ogynnsamma valutautvecklingen under året vidtogs åtgärder för att begränsa valutabankernas innehav av utländska valutor och för att temporärt inskränka tillståndsgivningen för vissa betalningar till utlandet av kapitalnatur. Sålunda ersattes i augusti och september de mellan riksbanken och bankerna gällande valutakontrakten med s. k. valutahandelstillstånd utfärdade av riksbanken i enlighet med beslut av bankofullmäktige. Denna nya form för auktorisation av valutabanker innebar i första hand, att limiter fastställdes för deras innehav av utländska tillgångar. Härigenom formaliserades en ordning som redan dessförinnan tillämpats enligt särskilda överenskommelser med de största bankerna. I valutahandelstillstånden anges de slag av tillgångar i vilka bankernas valutainnehav får placeras inom ramen för de fastställda limiterna. Vidare lämnas liksom i de tidigare valutakontrakten regler bl. a. för bankernas uppgifter i samband med valutaregleringen.

Den 5 september beslöt Kungl. Maj:t i enlighet med bankofullmäktiges framställning i skrivelse den 4 i samma månad att underrätta samarbetsorganisationen i Paris (OECD), att Sverige beslutat att för fyra slag av betalningar till utlandet utnyttja i organisationens betalningsstadgor ingående undantagsklausuler. De ifrågasvarande betalningarna avsåg svenska direkta investeringar i utlandet, återköp av utlandsägda svenska värdepapper, emigrationsvaluta samt premier för livränte- och kapitalförsäkringar utomlands.

Bankofullmäktige förutsatte i sin förenämnda skrivelse den 4 september 1969, att valutastyrelsen komme att enligt i skrivelsen angivna allmänna riktlinjer utforma praxis för tillståndsgivningen beträffande sådana betalningar som avsågs i framställningen.

Vad gäller tillståndsgivningen för *direkta investeringar i utlandet* framhölls i bankofullmäktiges skrivelse, att uppenbara svårigheter möter mot reglering av utlandsinvesteringar genom valutamyndigheten. Det syntes dock kunna anses praktiskt möjligt att temporärt åstadkomma väsentliga nedskärningar i planerade valuta-utgifter för detta ändamål. Den praxis som av valutastyrelsen utformats med ledning av detta och andra uttalanden i skrivelsen innebär, att sådana investeringar

som bedömes ha en exportfrämjande eller valutabesparande effekt i regel medges med rätt till transferering från Sverige av erforderliga medel. Även i fråga om investeringar i sådana u-länder, som är huvudmottagare av svenskt bistånd, skall enligt de lämnade riktlinjerna prioriterad behandling ges. I fall där en investering är av gränsfallskaraktär utan att klart tillhöra den förstnämnda prioriterade kategorin hänvisas till finansiering genom att erforderliga medel upplånas i utlandet på medellång sikt, d. v. s. minst 5 år, och med endast mindre amorteringar under de första åren. Likaledes kan, då en investering visserligen bedömes som förmånlig ur valutasynpunkt men det erforderliga beloppet är av betydande storlek, föreskrivas att upplåning i utlandet helt eller delvis sker på angivna villkor. Sedan slutet av september har ansökningar avseende direkta investeringar i utlandet avgjorts för ett totalbelopp av omkring 540 miljoner kronor. Härav har framställningar bifallits för 124 miljoner kronor med rätt till transferering från Sverige och för 297 miljoner kronor med finansiering genom upplåning i utlandet. Tillstånd för sammanlagt 60 miljoner kronor har lämnats till investering i dotterbolag med utnyttjande av i dessa inestående vinstmedel och varufordringar. Ansökningar avseende 59 miljoner kronor har avslagits. Den totala tillståndsgivningen under 1969 redovisas i närslutna tabeller och kommenteras i senare delen av denna berättelse.

Beträffande återköp av utlandsägda svenska värdepapper borde enligt fullmäktiges uttalande totalstopp ej komma i fråga bl. a. för att mera betydande underkurs på svenska värdepapper utomlands helst borde undvikas. Vid behandlingen av ansökningar om dylika återköp åsyftas, att de totala återköpen på årsbasis räknat skall begränsas till ett normalt årsbelopp, varvid det i och för sig höga tillståndsbeloppet för 1968, ca 55 miljoner kronor, tjänar som riktpunkt. I enlighet härmed medges återköp för ett belopp av omkring 1 miljon kronor per vecka, varvid företräde ges åt innehavare som är fysiska personer. Under tiden 11 september—15 december 1969 har sålunda tillstånd till återköp meddelats för ett belopp av 14 miljoner kronor. Sistnämnda dag var ansökningar för ett sammanlagt belopp av 19 miljoner kronor vilande.

Vid tillståndsgivningen avseende *emigrationsvaluta* gäller oförändrat, i enlighet med de av bankofullmäktige angivna riktlinjerna, att vid utflyttning till utlandet, som styrkes med flyttningsbevis, valutatilldelning lämnas med intill 100 000 kronor per person. Enligt den praxis, som tillämpades före den 11 september 1969, då de nya reglerna trädde i kraft, kunde en emigrant efter en kvalifikationsperiod på ett kalenderår utöver utflyttningsåret påräkna tillstånd till överföring till utlandet av resterande del av sina tillgångar i Sverige. I sådana fall gäller i den nu föreliggande situationen, att transferering till utlandet av kapitalmedel inklusive likvider för försäljning av svenska värdepapper medges under förutsättning att behov av medlen i fråga visas föreligga. I den mån det sammanlagda beloppet av de kapitalöverföringar, som skett i samband med utflyttningen och därefter, överstiger 1 miljon kronor per familj prövas transfereringsbehovet i restriktiv anda. I motsats mot tidigare förbehåller sig riksbanken dessutom att avgöra i vad mån personer

med sådan verksamhet i utlandet som kan antas bli av begränsad varaktighet bör behandlas som emigranter och följaktligen vara berättigade till valutatilddelning i enlighet med nyss angivna regler. Vid utflyttning till utlandet för upptagande av sådan verksamhet lämnas dock valutatilddelning enligt de generella reglerna med intill 100 000 kronor per person mot dokumentation medelst flyttningsbevis. Avkastning på emigranternas tillgångar i Sverige får liksom hittills överföras utan begränsning, eftersom sådan överföring betraktas som löpande betalning.

I fråga om *premiebetalningar för livränte- och kapitalförsäkringar i utlandet* har i första hand den ändringen vidtagits att bemyndigandet för valutabankerna att utföra vissa sådana betalningar efter egen prövning begränsats. Som redovisats i valutastyrelsens berättelse för 1968 skedde viss inskränkning i detta avseende redan i december sistnämnda år. Enligt de i december 1968 utfärdade föreskrifterna gällde en särskild reglering för premier för livränte- och kapitalförsäkringar, under det att övriga försäkringspremier betraktades som löpande betalningar och följaktligen kunde utföras av valutabankerna utan riksbankens tillstånd i varje särskilt fall. Med verkan från och med den 11 september 1969 föreskrevs att betalning av premie för livförsäkring, vartill även hänföres kapital- och pensionsförsäkringar av olika slag, får utföras av valutabank endast under förutsättning att summan av premien och de övriga premier för livförsäkringar, som försäkringstagaren har att erlagga till utlandet, ej överstiger 1 000 kronor för kalenderår. De nya bestämmelserna gäller likaledes för premiebetalningar enligt äldre försäkringar. Även premier för livförsäkringar, som tecknats före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, skall alltså rymmas inom 1 000-kronorsgränsen för att kunna utföras av valutabank utan särskild prövning av riksbanken. När det gäller sådana premiebetalningar som inte kan utföras av valutabank enligt det nuvarande bemyndigandet, är riksbanken enligt nuvarande praxis ej beredd medge valutatilddelning för nya försäkringar annat än om däri ingår ett betydande element av dödsrisktäckning. Ytterligare förutsättning för transfereringsmedgivande är härvid som regel, att det utländska försäkringsbolaget är koncessionerat och ställt under uppsikt av myndighet i sitt hemland. I fråga om förnyelsepremier för äldre försäkringar medger riksbanken transferering förutsatt att försäkringen icke tecknats i strid mot vid tillfället i fråga gällande bestämmelser och att den utfärdats av sådant försäkringsbolag som nyss sagts.

Den skärpning i tillståndsgivningen för premiebetalningar avseende försäkringar i utländska försäkringsbolag som nu redovisats föranleddes av en stark ökning av sådana försäkringar som hade till uppenbart syfte att bereda försäkringstagaren tillgång till kapital i utlandet. Samtidigt kunde konstateras fall där försäkring tecknats eller avsetts att tecknas i vissa bolag i utlandet, som offererade »försäkringar» särskilt avpassade för att möjliggöra kapitalöverföringar från Sverige. I ett dylikt fall har valutastyrelsen gjort åtalsangivelse för kringgående av valutaregleringen. Fallet är f. n. under utredning.

I anslutning till de nu redovisade åtgärderna ändrades även reglerna för valutakonto och spärrat konto i svensk valutabank.

De samlade tillgodohavandena på *valutakonton för valutainlåningar* har starkt ökat under senare år och uppgick vid utgången av augusti till 820 miljoner kronor. För att nedbringa dylika tillgodohavanden till en mera normal nivå föreskrevs med verkan från och med den 11 september 1969 att valutainlåning ej får gottgöras ränta för tillgodohavande på valutakonto utan riksbankens medgivande i varje särskilt fall. Sådant medgivande lämnas endast i undantagsfall. Vad gäller *valutakonto för valutautlåning* upphävdes den tidigare bestämmelsen om att den del av valutabanks kontotillgodohavande i utlandet, som svarade mot sådant valutakonto, fick bindas på högst samma tid som motsvarande förpliktelse. Denna bestämmelse onödiggjordes genom att i de ovannämnda valutahandelstillstånden intagits allmänna regler för valutabankernas placeringar i utländska valutor.

Ändringen av reglerna beträffande *spärrat konto* vidtogs för att klargöra, att kontoinnehavare (emigrant) äger rätt att med undantag för aktier fritt sälja tillgångar i Sverige i den mån likviden erlägges till spärrat konto. Aktieöverlåtelser skall däremot prövas av riksbanken.

De nya reglerna för valutakonton och spärrade konton samt försäkringspremier föranledde ändringar i »Valutaregleringen». Viss omformulering skedde även beträffande vad som i publikationen sägs om emigrationsvaluta.

I den allmänna debatt som pågått rörande orsakerna till den ogynnsamma valuta-utvecklingen under 1969 har gjorts gällande att hemtagning av exportlikvider influerats av de relativa räntenivåerna särskilt i vad gäller svenska företags exportfordringar på dotterbolag i utlandet. Ehuru tillgänglig betalningsstatistik ej tyder på att en väsentlig nettoförskjutning i betalningsterminerna ägt rum, har ett klarläggande i detta avseende ansetts motiverat. En förfrågan har därför gjorts till ett antal av de största exportföretagen med dotterbolag utomlands avseende dels beloppet av sådana likvida medel som innehades av dotterbolag inom EEC- och EFTA-områdena (utom Norden) samt USA och Canada vid utgången av september 1968 respektive 1969, dels ifrågavarande dotterbolags skulder till moderföretaget vid nämnda två tidpunkter, dels slutligen av moderbolaget gentemot respektive dotterbolag tillämpade betalningsvillkor för varuleveranser. Av svaren framgår, att dotterbolagens innehav av likvida medel under ifrågavarande 12-månadersperiod ökat från 437 till 517 miljoner kronor, d. v. s. med 80 miljoner kronor, och att samtidigt deras varuskulder till moderbolagen stigit med 142 miljoner kronor från 538 till 680 miljoner kronor. Andra skulder visade en ökning från 326 till 433 miljoner kronor, d. v. s. med 107 miljoner kronor. Upplysningarna om de betalningsvillkor som gällt för varuleveranser till dotterföretagen tyder icke på att betalningsterminerna generellt skulle ha förlängts. Sammanfattningsvis kan konstateras, att de erhållna uppgifterna icke ger stöd för antagandet, att ökningen i moderbolagens fordringar på dotterbolag i utlandet i någon omfattning av betydelse skulle ha medverkat till nedgången i valutareserven. Den ökning som ägt rum i dotterföretagens likvida medel och deras varuskulder till moderbolagen synes icke onormal i förhållande till den ökade omsättningen och det skärpta kreditläget i

flertalet här aktuella länder. Ökningen i andra skulder än varuskulder hänför sig till större delen till ett fåtal företag och förklaras av särskilda förhållanden.

Som ovan nämnts har valutastyrelsen sökt handha de nyinförda restriktionerna i enlighet med de allmänna riktlinjer som angivits av bankofullmäktige. Effekten av restriktionerna torde i huvudsak ha motsvarat vad man kunde vänta sig. Den största effekten har nåtts genom att företag i betydande utsträckning har hänvisats att utomlands finansiera direkta investeringar utanför Sveriges gränser. Det må emellertid understrykas att detta förfarande endast är en temporär lösning. Ränte- och efter få år amorteringstjänst för de utländska lånen får sannolikt väsentligen fullgöras från Sverige. Förfarandet kan emellertid vara lämpligt att tillgripa om man som valutastyrelsen gjort utgår från att den ekonomiska politiken kommer att utformas på sådant sätt att nuvarande störning i betalningsbalansen inom ett eller annat år övervinnes. Skulle betalningsbalansen mera långsiktigt behöva baseras på kapitalimport, torde den sannolika förutsättningen för en sådan politik vara att ränteläget i Sverige stadigvarande hålles högre än på tongivande marknader utomlands.

Under året meddelade tillstånd till finansiell upplåning utomlands, direkta investeringar i utlandet samt utländska investeringar i Sverige framgår av bifogade tabeller 1—5, som även återger motsvarande uppgifter för vissa tidigare år.

Tillstånden till *finansiell upplåning utomlands* uppgick 1969 till 1 351 miljoner kronor, vilket överstiger 1968 års siffra med 143 miljoner kronor och är den högsta hittills noterade. Lånekategorierna »Svenska varvs lån» och »I utlandet upptagna lån för finansiering av svenska direkta investeringar i utlandet» ökade kraftigt, under det att övriga kategorier företedde minskning.

Tillstånd till *direkta investeringar i utlandet* lämnades, såsom framgår av tabell 2, för ett sammanlagt belopp av 1 696 miljoner kronor (673 miljoner kronor 1968). Beloppet är ca 1 miljard kronor större än 1968 års siffra på 673 miljoner kronor och betydligt högre än tidigare rekordsiffra på 877 miljoner kronor, som noterades för 1967. För samtliga ländergrupper redovisades en ökning, som är mest markerad beträffande Nordamerika och minst utpräglad i fråga om u-länderna. Tillstånden avseende EFTA uppgick till 472 miljoner kronor (244 miljoner kronor 1968), varav 86 miljoner kronor (109 miljoner kronor) föll på Storbritannien och 338 miljoner kronor (102 miljoner kronor) på de nordiska länderna. För EEC beviljades tillstånd för 328 miljoner kronor (153 miljoner kronor), varav huvudparten 158 miljoner kronor (70 miljoner kronor) hänförde sig till Västtyskland. Siffran för u-länderna, 283 miljoner kronor (158 miljoner kronor), fördelade sig med 25 miljoner kronor på Europa (36 miljoner kronor), 3 miljoner kronor på Afrika (6 miljoner kronor), 16 miljoner kronor på Asien (6 miljoner kronor) och 239 miljoner kronor på Latinamerika (110 miljoner kronor).

Investeringsstillstånden avseende försäljningsföretag, som redovisas i tabell 3, har ökat från 113 miljoner kronor för 1968 till 250 miljoner kronor. Försäljningsföretagens relativa andel uppgick till omkring 15 %, alltså något mindre än 1968, då deras andel utgjorde ca 17 %. Tillstånden till nyetableringar utvisar en kraftig

ökning såväl antalsmässigt — 383 st mot 299 st 1968 — som vad avser totalbeloppet, som uppgick till 671 miljoner kronor mot 168 miljoner kronor under 1968. Gruppen »övriga» är beloppsmässigt starkt dominerande.

Tiilstånden till *direkta investeringar i Sverige från utlandets sida* visade, som framgår av tabell 4, en kraftig minskning, nämligen från 1 039 miljoner kronor 1968, som är den hittills högsta årssiffran, till 551 miljoner kronor. För såväl EFTA som Nordamerika registrerades minskningar. För EFTA beviljades ansökningar på 87 miljoner kronor (320 miljoner kronor 1968) och för Nordamerika 301 miljoner kronor (672 miljoner kronor). EEC uppvisade däremot en ökning från 44 miljoner kronor 1968 till 152 miljoner kronor. Vad avser Nordamerika dominerade liksom tidigare vissa oljebolags investeringar (ca 45 % av totalbeloppet).

Såsom framgår av tabell 5 redovisades, i motsats till förhållandet 1968, ett lägre belopp för investeringarna i försäljningsföretag än i gruppen »övriga». Vad beträffar nyetableringarna i Sverige har de ökat i antal, under det att totalbeloppet minskat.

På valutastyrelsens vägnar:

Sven Joge

G. Åkermalm

Stockholm den 2 januari 1970

Tabellbilaga

- Tabell 1. Tillstånd till finansiell upplåning utomlands 1963—1969.
- Tabell 2. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1955—1969 med fördelning på ländergrupper.
- Tabell 3. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1966—1969. Verksamhetstyp och nyetableringar.
- Tabell 4. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida 1960—1969 med fördelning på ländergrupper.
- Tabell 5. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida 1966—1969. Verksamhetstyp och nyetableringar.

Statistiken över finansiell upplåning utomlands och direkta investeringar avslutas årsvis medio december.

EFTA: Danmark, Finland, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Österrike.

EEC: Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Västtyskland.

Nordamerika: Canada, USA.

U-länder: enligt OECD:s förteckning.

Försäljningsföretag: Företag vilkas ändamål enbart är försäljning av som regel svenska exportvaror utomlands respektive utländska i Sverige.

Övriga företag: Företag av skiftande art: beloppsmässigt överväger utvinnings-, tillverknings- och sammansättningsföretag (produktionsföretag).

Tabell 1. Tillstånd till finansiell upplåning utomlands 1963—1969

Mkr

	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Svenska redares lån	97	129	279	168	134	183	135
Svenska varvs lån	36	435	297	284	72	179	498
Övriga svenska exportindustriers lån	0	13	83	116	47	59	0
Övriga lån	3	33	70	47	6	2	6
	136	610	729	615	259	423	639
I utlandet upptagna lån för finan- siering av svenska direkta in- vesteringar i utlandet ¹	5	106	27	52	244	79	440
Från utlandet lämnade lån för finansiering av utländska di- rekta investeringar i Sverige ² ..	561	235	245	400	288	706	272
Summa	702	951	1 001	1 067	791	1 208	1 351

¹ Beloppen inkluderas i de i tabell 2 och 3 redovisade.² Beloppen inkluderas i de i tabell 4 och 5 redovisade.

Tabell 2. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1955—1969

Mkr

År	EFTA	EEC	Nordamerika	U-länder	Övriga	Totalt
1955	28,5	28,6	11,8	62,5	5,3	136,7
1956	16,2	29,7	20,1	63,5	6,1	135,6
1957	38,2	43,1	46,4	61,3	2,3	191,3
1958	19,5	40,1	18,4	88,1	3,2	169,3
1959	33,2	162,2	62,7	91,8	6,4	356,3
1960	62,9	65,1	9,0	149,8	1,6	288,4
1961	57,5	78,4	12,0	183,2	14,7	345,8
1962	158,9	154,6	51,9	67,3	21,8	454,5
1963	174,6	79,4	9,9	119,6	7,3	390,8
1964	227,3	278,1	80,0	156,8	4,7	746,9
1965	127,2	203,8	46,7	136,5	23,4	537,6
1966	163,3	244,2	144,9	166,8	16,1	735,3
1967	258,3	273,9	124,4	188,8	31,6	877,0
1968	244,1	152,5	93,2	157,6	25,1	672,5
1969	471,5	327,9	561,9	282,8	52,2	1 696,3
Summa	2 081,2	2 161,6	1 293,3	1 976,4	221,8	7 734,3 ¹

¹ Fr. o. m. 1961 inkluderas i beloppen även upplåning i utlandet för investering därstädes.

Tabell 3. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1966—1969
Verksamhetstyp och nyetableringar
Mkr

	1966		1967		1968		1969	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
<i>Totalt</i>		735,3		877,0		672,5		1 696,3
försäljningsföretag .		101,1		137,0		112,7		249,5
övriga		634,2		740,0		559,8		1 446,8
därav nya under året	283	256,3	255	238,2	299	168,1	383	670,9
försäljningsföretag .	144	16,4	125	31,7	150	26,3	192	44,9
övriga	139	239,9	130	206,5	149	141,8	191	626,0
<i>Härav:</i>								
<i>EFTA</i>		163,3		258,3		244,1		471,5
försäljningsföretag .		49,6		67,1		41,8		96,0
övriga		113,7		191,2		202,3		375,5
därav nya under året	156	91,6	137	77,0	156	73,2	217	299,5
försäljningsföretag .	90	8,5	71	17,6	84	19,4	116	17,9
övriga	66	83,1	66	59,4	72	53,8	101	281,6
<i>EEC</i>		244,2		273,9		152,5		327,9
försäljningsföretag .		20,8		27,9		29,0		51,1
övriga		223,4		246,0		123,5		276,8
därav nya under året	65	39,0	57	88,4	81	49,5	88	107,8
försäljningsföretag .	29	4,3	31	2,6	40	3,0	47	5,7
övriga	36	34,7	26	85,8	41	46,5	41	102,1
<i>Nordamerika</i>		144,9		124,4		93,2		561,9
försäljningsföretag .		11,3		27,5		14,8		54,2
övriga		133,6		96,9		78,4		507,7
därav nya under året	15	104,6	13	10,9	11	7,2	24	196,9
försäljningsföretag .	6	0,9	10	10,0	7	1,0	14	16,9
övriga	9	103,7	3	0,9	4	6,2	10	180,0
<i>U-länder</i>		166,8		188,8		157,6		282,7
försäljningsföretag .		13,9		13,8		19,1		32,2
övriga		152,9		175,0		138,5		250,5
därav nya under året	41	20,9	41	60,2	46	31,3	48	47,9
försäljningsföretag .	16	2,7	11	1,3	15	2,2	14	4,2
övriga	25	18,2	30	58,9	31	29,1	34	43,7

Tabell 4. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida
1960—1969

Mkr

	EFTA	EEC	Nordamerika	Övriga	Totalt
1960	91,4	9,9	33,0	0,1	134,4
1961	49,9	48,5	68,0	0,1	166,5
1962	247,4	46,9	27,1	0,5	321,9
1963	358,9	39,2	354,6	4,0	756,7
1964	138,0	53,5	155,5	12,9	359,9
1965	175,6	30,7	112,9	0,6	319,8
1966	189,5	131,0	333,2	0,6	654,3
1967	119,0	93,4	362,1	9,7	584,2
1968	319,6	43,9	672,4	3,0	1 038,9
1969	87,2	151,5	301,4	10,4	550,5
Summa	1 776,5	648,5	2 420,2	41,9	4 887,1

Tabell 5. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida
1966—1969

Verksamhetstyp och nyetableringar

Mkr

	1966		1967		1968		1969	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
<i>Totalt</i>		654,3		584,2		1 038,9		550,5
försäljningsföretag .		427,9		242,2		707,4		220,5
övriga		226,4		342,0		331,5		330,0
därav nya under året	149	197,7	141	69,3	152	298,5	197	260,3
försäljningsföretag .	83	142,5	85	9,4	92	65,8	101	71,3
övriga	66	55,2	56	59,9	60	232,7	96	189,0
Härav:								
<i>EFTA</i>		189,5		119,0		319,6		87,2
försäljningsföretag .		164,3		29,4		267,6		45,2
övriga		25,2		89,6		52,0		42,0
därav nya under året	82	43,1	73	19,8	81	45,8	102	32,6
försäljningsföretag .	48	28,3	47	3,7	56	23,8	53	6,7
övriga	34	14,8	26	16,1	25	22,0	49	25,9
<i>EEC</i>		131,0		93,4		43,9		151,5
försäljningsföretag .		21,7		68,0		24,7		37,1
övriga		109,3		25,4		19,2		114,4
därav nya under året	26	15,9	28	4,1	26	16,6	43	132,2
försäljningsföretag .	17	7,6	21	3,3	16	15,2	21	30,2
övriga	9	8,3	7	0,8	10	1,4	22	102,2
<i>Nordamerika</i>		333,2		362,1		672,4		301,4
försäljningsföretag .		241,8		144,9		413,5		128,7
övriga		91,4		217,2		258,9		172,7
därav nya under året	39	138,0	31	36,1	39	234,6	44	95,2
försäljningsföretag .	18	106,6	15	2,4	18	26,7	21	34,5
övriga	21	31,4	16	33,7	21	207,9	23	60,7

Riksbankens Jubileumsfond

Fondens intäkter uppgick under 1969 till 19 660 496: 11 kronor. Omkostnaderna uppgick till 319 658: 65 kronor, varigenom fondens nettointäkt kom att utgöra 19 340 837: 46 kronor. Under året beviljade fonden anslag på tillsammans 19 053 716: 86 kronor. Under dessa och tidigare beviljade anslag utbetalades 21 745 705: 54 kronor.

Under året upplupna men ej uppburna räntor har ej bokförts.

Fondens ställning per den 31 december 1968 och 1969 framgår av följande balansräkning. De ursprungligen övertagna obligationerna har upptagits till de bokföringsvärden varmed de överfördes till fonden och de därefter tillkomna obligationerna till de faktiska inköpsvärdena. Av det vid årets slut såsom disponibla medel bokförda beloppet har 3 442 080: 85 kronor reserverats för pensionsavgifter för i tidigare beviljade anslag engagerad personal.

Balansräkning

per den 31 december 1968 och 1969

Tillgångar	1968	1969
Skattkamarväxlar .	2 800 000: —	—: —
Obligationer utfärdade av		
Svenska staten ..	126 402 250: —	126 402 250: —
Hypoteksinrättningar	141 641 500: —	141 641 500: —
Kommuner	20 116 750: —	20 116 750: —
Industrier	33 806 100: —	33 818 100: —
Checkräkning i riksbanken	66 702: 24	448 751: 22
Postgiro	4 148: 56	5 231: 50
Kassa	500: —	500: —
	Kr 324 837 950: 80	Kr 322 433 082: 72
<i>Skulder</i>		
Kapitalkonto	282 708 420: 96	282 708 420: 96
Beviljade, ej utbetalda anslag	19 061 913: 12	16 369 924: 44
Disponibla medel:		
Ingående behållning	21 157 521: 32	23 067 616: 72
Avgår: Beviljade anslag	17 423 552: 96	19 053 716: 86
Tillkommer: Årets nettointäkt ...	19 333 648: 36	19 340 837: 46
Utgående behållning	23 067 616: 72	23 354 737: 32
	Kr 324 837 950: 80	Kr 322 433 082: 72

Vinst- och förlusträkning

<i>Utgifter</i>	1968	1969
Omkostnader	306 339: 74	319 658: 65
Fondens nettointäkt	19 333 648: 36	19 340 837: 46
	<hr/>	<hr/>
	Kr 19 639 988: 10	Kr 19 660 496: 11
 <i>Inkomster</i>		
Ränteintäkter netto	19 639 641: 10	19 657 739: 45
Övriga intäkter	347: —	2 756: 66
	<hr/>	<hr/>
	Kr 19 639 988: 10	Kr 19 660 496: 11

Riksbankens ekonomipris

Bankofullmäktige beslöt den 14 maj 1968 att som ett led i högtidlighållandet av riksbankens trehundraårsjubileum instifta ett pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Priset skall årligen utdelas såsom belöning till den som inom ekonomisk vetenskap utfört ett arbete av den framstående betydelse, som avses i Alfred Nobels testamente. Priset utdelas av Kungl. Vetenskapsakademien enligt särskilda stadgar, som den 19 december 1968 fastställts av Kungl. Maj:t. I enlighet med fullmäktiges beslut har av riksbankens tillgångar till en särskild fond — Riksbankens ekonomipris — avsatts obligationer till ett nominellt belopp av 21 mkr, vars avkastning skall användas för fullgörandet av riksbankens förpliktelser i enlighet med donationen. Avsättningen till den särskilda fonden skedde vid ingången av år 1969. Obligationerna har för fondens räkning inlagts i depå hos riksbankens depositaexpedition.

Till fonden har under 1969 influtit räntor till ett belopp av kronor 1 128 229:88. Under året upplupna, ej uppburna räntor har icke bokförts. Av beloppet har till Nobelstiftelsen utbetalats 618 750 kronor, varav 375 000 kronor utgör 1969 års ekonomipris och 243 750 kronor förvaltningskostnader.

Fondens ställning per den 31 december 1969 framgår av följande utdrag ur räkenskaperna, som upptar obligationerna till marknadsvärdet vid utgången av år 1968.

Balansräkning per den 31 december 1969

Tillgångar

Obligationer utfärdade av	
hypoteksinrättningar	10 965 000:—
kommuner	2 930 000:—
industrier	6 775 000:—
På räkning i riksbanken	589 479:88
	<hr/>
	21 259 479:88
<i>Skulde:</i>	
Kapitalkonto	21 259 479:88
	<hr/>

Vinst- och förlusträkning för år 1969

<i>Utgifter</i>	
Prissumma m. m.	618 750:—
Överskott	589 479:88
	<hr/>
	1 208 229:88
<i>Inkomster</i>	
Influtna räntor m. m.	1 208 229:88
	<hr/>